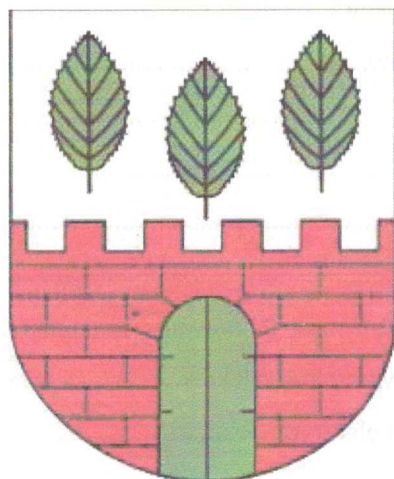

Strategia Rozwoju Gminy Grabów na lata 2014 - 2020

Grabów, październik 2014

Spis treści

I.	Wprowadzenie	4
II.	Diagnoza stanu obecnego: charakterystyka społeczno – gospodarcza Gminy Grabów.	5
II.1	Położenie	5
II.2	Środowisko przyrodnicze i użytkowanie gruntów.....	7
II.2.A.	Klimat.	7
II.2.B.	Ukształtowanie terenu i jego cechy geomorfologiczne.	7
II.2.C.	Gleby.	8
II.2.D.	Rzeka Ner.	8
II.2.E.	Roślinność.....	10
II.2.F.	Surowce mineralne.....	10
II.2.G.	Użytkowanie gruntów.....	11
II.3.	Struktura demograficzna gminy.	12
II.4.	Gospodarka na terenie gminy.	16
II.5.	Rolnictwo.....	18
II.6.	Bezrobocie	21
II.7.	Sieć drogowa i komunikacja.	23
II.8.	Infrastruktura komunalna.	24
II.8.A.	Zaopatrzenie w wodę.....	24
II.8.B.	Sieć kanalizacyjna i oczyszczalnie ścieków.	26
II.8.C.	Zaopatrzenie w energię elektryczną.	27
II.8.D.	Gospodarka odpadami.....	28
II.9.	Oświata.....	28
II.10.	Ochrona zdrowia.	29
II.11.	Kultura i sport.....	30
II.12.	Turystyka i dziedzictwo kulturowe.....	32
II.13.	Bezpieczeństwo i porządek publiczny.	36
III.	Konsultacje społeczne.	37
III.1.	Wyniki ankiet – czerwiec/lipiec 2014r.....	37
IV.	Analiza SWOT.	52
IV.1.	Strefa gospodarcza.....	53
IV.2.	Sfera infrastruktury społecznej i technicznej.	54
		2

IV.3. Strefa środowiska przyrodniczego	55
IV.4. Sfera społeczna.	55
V. Wizja i Misja rozwoju Gminy Grabów.	56
VI. Obszary problemowe, cele strategiczne i działania.	58
VII. Wytyczne w nowym okresie budżetowania – aktualne unijne i krajowe dokumenty - strategiczne.	63
VII.1. Europa 2020.....	63
VII.2. Strategia Rozwoju Kraju 2020	65
VII.3. Raport „Polska 2030. Wyzwania rozwojowe”	71
VII.4. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	71
VII.5. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: regiony, Miasta, Obszary Wiejskie (KSRR)	73
VII.6. Krajowy Program Reform, Europa 2020	74
VII.7. Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020	76
VII.8. Strategia wojewódzka w zakresie polityki społecznej na lata 2007 – 2020.....	84
VII.9. Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego – „LORIS 2030”	91
VII.10. Plan przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim	93
VII.11. Strategia rozwoju Powiatu Łęczyckiego na lata 2004-2014 + scenariusz rozwoju do roku 2020.....	97
VIII. Finansowanie strategii.....	100
IX. Wdrażanie oraz monitorowanie strategii.	101
X. Spis rysunków, tabel i wykresów.	103

I. Wprowadzenie.

Strategia Rozwoju Gminy Grabów jest najważniejszym dokumentem programowym gminy, określa obszary priorytetowe i cele, które umożliwią rozwój społeczno – gospodarczy jej obszaru. Cele, jakie stoją przed gminą zostały określone na podstawie analizy stanu obecnego oraz zestawienia silnych i słabych stron gminy, a także szans, jakie przed nią stoją oraz potencjalnych zagrożeń. Niniejsza strategia powstała z inicjatywy władz lokalnych, dostrzegających potrzebę kompleksowego rozwoju gminy. Jest odpowiedzią na nieustannie zmieniające się wewnętrzne i zewnętrzne warunki gospodarowania oraz wzrost konkurencyjności otoczenia. Powstały dokument gwarantuje, że podejmowane działania wpisują się w wizję regionu i są z nią komplementarne, co z kolei ma znaczenie przy aplikowaniu o środki unijne.

Z uwagi na wieloaspektowość i wielopodmiotowość Strategii do udziału w jej opracowaniu zaproszono przedstawicieli władz, radnych, pracowników Urzędu Gminy w Grabowie, mieszkańców gminy. W trakcie prac nad dokumentem zostały przeprowadzone konsultacje społeczne, które pomogły poznać opinie mieszkańców dotyczące obecnej sytuacji gminy oraz ich zdanie na temat przyszłych działań, jakie gmina powinna podjąć, by umożliwić jak największy rozwój społeczno – gospodarczy. Dzięki przeprowadzonym konsultacjom przyjęta polityka rozwoju gminy będzie zgodna z oczekiwaniami społecznymi.

Strategia powinna przyczynić się do wzrostu atrakcyjności życia społeczno-kulturalnego, zaktywizować społeczność lokalną oraz zwiększyć jej poczucie tożsamości z miejscem, które zamieszkują.

Najważniejszym celem Strategii jest jednak poprawa warunków życia mieszkańców. Opracowanie tego dokumentu pozytywnie wpłynie na planowanie rozwoju gminy, jak również ułatwi codzienną działalność i podejmowanie decyzji przez władze gminy. Strategia stanowi ponadto cenne źródło informacji dla potencjalnych inwestorów o przyjętych i zakładanych przez gminę ścieżkach rozwoju.

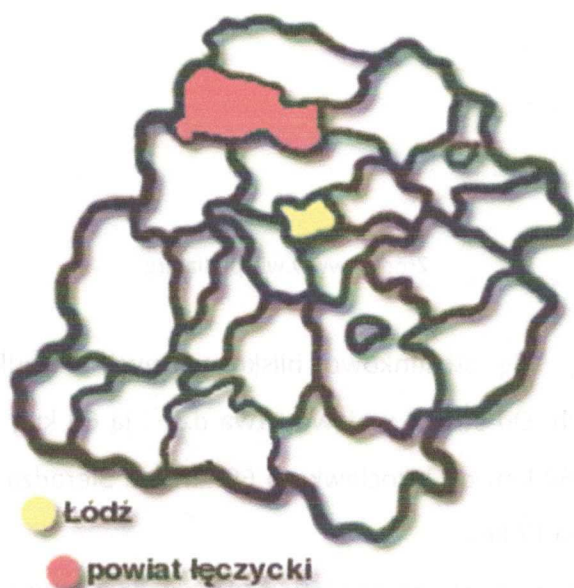
Niniejszy dokument został opracowany na lata 2014-2020, który to czas pokrywa się z okresem nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej.

II. Diagnoza stanu obecnego: charakterystyka społeczno – gospodarcza Gminy Grabów.

II.1 Położenie.

Gmina Grabów znajduje się w północno – zachodniej części województwa łódzkiego oraz graniczy z województwem wielkopolskim. Do roku 1999 wchodziła w skład województwa konińskiego, po reformie administracyjnej stała się jedną z ośmiu gmin powiatu łęczyckiego.

Rysunek 1. Położenie powiatu łęczyckiego w województwie łódzkim

Źródło: www.zamkilodzkie.pl/grafika/mapy/powiat_łeczycki

Gmina Grabów ulokowana jest na Równinie Kutnowskiej, która jest usytuowana pomiędzy Niziną Wielkopolską, a Niziną Mazowiecką. Gmina położona jest na wysokości od 96 m n.p.m. (dolina Neru) do 148 m n.p.m. i cechuje się niewielkimi wysokościami względnymi. Gmina sąsiaduje z gminami: Świnice Wareckie, Łęczyca, Daszyna oraz z gminami województwa wielkopolskiego: Olszówka, Kłodawa i Chodów.

Rysunek 2. Powiat łęczycki

Źródło: www.wikipedia.org

Grabów znajduje się stosunkowo blisko ważnych ośrodków miejskich regionu i województw sąsiednich. Od stolicy województwa dzieli ją 60 km, od Kutna oddalona jest o 29 km, od Konina o 60 km, od Włocławka o 69 km, od Sieradza o 72 km, natomiast od stolicy powiatu Łęczycy o 17 km.

Grabów jest największą gminą powiatu pod względem powierzchni, jej obszar wynosi 156 km². W skład gminy wchodzi 75 miejscowości, skupionych w 40 sołectwach.

Tabela 1. Powierzchnia gmin powiatu łęczyckiego

Gmina	Powierzchnia (w km ²)
Grabów	156
Łęczyca	151

Piątek	133
Świnica Warckie	93
Góra Świętej Małgorzaty	90
Daszyna	81
Witonia	60

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

II.2 Środowisko przyrodnicze i użytkowanie gruntów.

II.2.A. Klimat.

Gmina Grabów znajduje się w strefie oddziaływania zarówno klimatu oceanicznego, jak i kontynentalnego. Średnia roczna temperatura powietrza kształtuje się na poziomie $8,0^{\circ}\text{C}$, przy czym w styczniu wynosi ona $-2,5^{\circ}\text{C}$, natomiast w lipcu 18°C . W najcieplejszych miesiącach lipcu i sierpniu średnie temperatury należą do najwyższych w Polsce. Jeśli chodzi o okres wegetacyjny roślin to trwa on od początku kwietnia do końca października i waha się od 210 do 215 dni. W gminie przeważają wiatry zachodnie i południowo – zachodnie. Obszar gminy jest jednym z najbardziej suchych w Polsce, jest to szczególnie niekorzystne ze względu na rolniczy charakter gminy. Średnia suma rocznych opadów wynosi 520 mm, w miesiące chłodne wynosi ona 200 mm, a w okresie wegetacyjnym 320 mm.

II.2.B. Ukształtowanie terenu i jego cechy geomorfologiczne.

W przeważającej części obszar gminy usytuowany jest na Równinie Kutnowskiej, natomiast jego południowy kraniec znajduje się w polodowcowej pradolinie Warszawsko-Berlińskiej, przez którą przepływa rzeka Ner będąca południową granicą gminy. Teren położony na Równinie Kutnowskiej cechuje równinna, miejscami falista rzeźba o niewielkich wysokościach względnych. Obszar pradoliny natomiast jest szerokim (2–4 km) zagłębieniem płaskim z bagnistym dnem. Pod względem geomorfologicznym znacznie różni się on od sąsiadującą z nim Równiną Kutnowską. Równinę cechuje występowanie glin zwałowych,

moren dennych oraz piasków fluwioglacjalnych, pochodzących z okresu zlodowacenia środkowopolskiego. W dolinie Neru występują utwory holocénskie w postaci torfów, piasków i mady rzecznych. Istotną cechą budowy geologicznej terenu jest bezpośredni kontakt utworów czwartorzędowych z utworami ery mezozoicznej, co ma duży wpływ na kształtowanie się zasobów wód gruntowych i wgłębnych. Umożliwia to wykorzystanie w przyszłości znacznych i jakościowo dobrych zasobów tych wód.

II.2.C. Gleby.

Występowanie na terenie gminy glin zwałowych dennych spowodowało wytworzenie się wysokiej jakości gleby o bardzo dobrych właściwościach oraz dużej przydatności rolniczej. Przeważają gleby brunatne, płowe i biellicowe., rzadziej są to piaski gliniaste, piaski i gliny, oznacza to że są to głównie gleby, które zachowują wilgoć. Jest to wysoce istotne dla terenów rolniczych, które charakteryzują się niskim poziomem opadów atmosferycznych. Gleby terenu charakteryzują się również wystarczającą zawartością próchnicy, odpowiednimi warunkami powietrznymi oraz dobrą strukturą i zostały one zaliczone do II, III i IV klasy bonitacyjnej. Tylko nieliczne gleby wykształcone na piaskach fluwioglacjalnych zostały zakwalifikowane do niższych klas bonitacyjnych, mogą zostać wykorzystane pod zalesienie lub uprawę mniej wymagających roślin. Na obszarze doliny Neru znajdują się gleby mineralno-organiczne, wytworzone na piaskach fluwioglacjalnych oraz torfach. Są to gleby bagienne oraz miejscami mady rzeczne.

II.2.D. Rzeka Ner.

Przepływająca przez wschodnie krańce gminy rzeka Ner stanowi prawy dopływ rzeki Warty. Jej długość wynosi 126 km, a powierzchnia dorzecza 1866 km². Wody rzeki do niedawna były bardzo zanieczyszczone, ponieważ wpływały do niej niemal wszystkie łódzkie ścieki. Powodowało to zagrożenie zanieczyszczenia ekologicznie wartościowego obszaru doliny rzeki. Do 2000 roku ścieki wpływające do rzeki oczyszczane były jedynie z grubszej zawiesiny z pomocą systemu krat. Dopiero uzyskanie przez łódzką oczyszczalnię

ścieków zdolności do biologicznego oczyszczania ścieków poprawiło stan czystości wody w rzece, co przyczyniło się do pojawienia się w nich życia biologicznego. Wzdłuż koryta rzeki Ner przez miejscowości Gać, Nagórki, Piaski, Byszew i Leszno przebiega Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000, który jest systemem ochrony zagrożonych składników różnorodności biologicznej kontynentu europejskiego. System ten jest wdrażany od 1992 r. w sposób spójny pod względem metodycznym i organizacyjnym na terytorium wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej. Na obszarze Gminy Grabów istnieje 906 ha włączonych w sieć Natury 2000 o długości ponad 7,5 km.

Szczególną ochroną program Natura 2000 objął występujące tu cenne z europejskiego punktu widzenia siedliska takie jak:

- lasy łęgowe i nadrzeczne zarośla wierzbowe;
- niżowe i górskie łąki użytkowane ekstensywnie;
- starorzecza i inne naturalne, eutroficzne zbiorniki wodne;
- śródlądowe halofilne łąki;
- torfowiska nakredowe;
- torfowiska przejściowe i trzęsawiska;
- twarde wodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łąkami ramienic;
- zmienno wilgotne łąki trzęślicowe.

We florze ostoi szczególnie cenne są chronione gatunki storczyków – stoplamek plamisty, storczyk szerokolistny i błotny. Dość licznie reprezentowana jest roślinność związana ze środowiskiem wodnym np. listera jajowata, grążel żółty, grzybień biały, groszek błotny i starzec błotny. Ostoja stanowi obszar łęgów i występowania wielu gatunków ptaków. Można spotkać tu ortolana, gąsiorka, świergotka polnego, pokrzewkę jarzębatą, wodniczkę, podróżniczkę, lerka, dzięcioła czarnego, zimorodka, sowę błotną, rybitwę zwyczajną, białowąsą, czarną, batalioną, derkacza, zielonką, żurawia, błotniaka łąkowego, stawowego i zbożowego, kanie czarną i rudą, bociana czarnego i białego bąka, bączka i wiele innych gatunków.

Płazy i gady są również cennym walorem przyrodniczym, obszar jest miejscem bytowania m.in. traszki grzebieniastej, kumaka górskiego, padalca zwyczajnego, żmiji zygzakowatej oraz zaskrońca zwyczajnego.

W okolicach rzek można zobaczyć natomiast bobra europejskiego, a także wydrę.

Na terenie Pradoliny Bzury-Neru utworzono:

- Rezerwat przyrody Błonie,
- Obszar chronionego krajobrazu Doliny Bzury,
- Obszar chronionego krajobrazu Doliny Warty i Neru,
- Obszar chronionego krajobrazu Pradolina Warszawsko-Berlińska.

II.2.E. Roślinność.

Występowanie na terenie gminy gleb o dobrej przydatności rolniczej sprawia, że większość powierzchni to użytki rolne. Zalesienie gminy wynosi około 7,6 % i jest ona niższa od średniej krajowej. Lasy zajmują obszary piaszczyste i nie są to duże kompleksy – w większości nie przekraczają 0,5 km² powierzchni, jedynie dwa większe fragmenty zajmują obszar 3 i 5 km². W drzewostanie dominuje sosna z niewielką domieszką brzozy. Obszar doliny Neru jest bogatszy pod względem przyrodniczym, co zdeterminowane jest występującymi tam terenami bagiennymi, które stały się siedliskiem wielu gatunków roślin naturalnych i półnaturalnych, które są istotne w procesie migracji ptaków, jak również są ostoją niektórych gatunków ptaków wodnych. Jest to tym ważne, że krzyżują się tam drogi sezonowych przelotów ptaków. Dolina Neru stanowi więc unikalny obszar w skali gminy i całego powiatu, niestety narażonym na zanieczyszczenie wodami rzeki.

II.2.F. Surowce mineralne.

Gmina Grabów jest terenem zasobnym w surowce mineralne. Udokumentowano występowanie następujących złóż (nie są one jednak eksploatowane):

- Soli cechsztyńskiej,

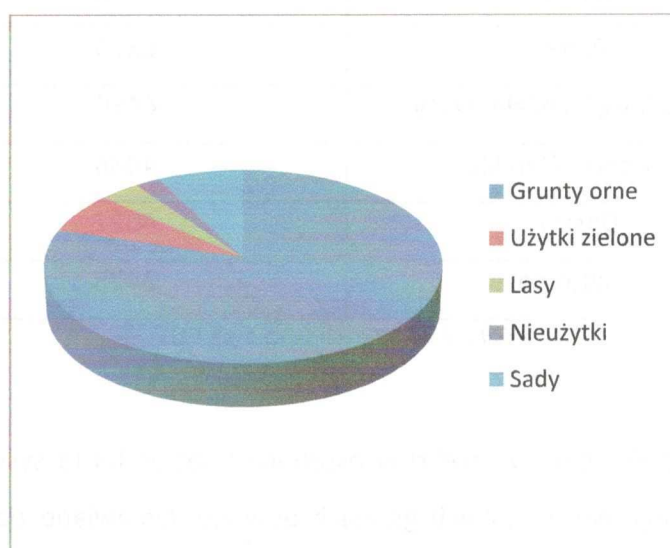

- Soli kamiennej z niewielką domieszką soli potasowych,
 - Rud żelaza w rejonie Sobótki,
 - Węgla brunatnego w rejonie Sobótki i Chodowa,
 - Torfów w dolinie Neru,
- oraz eksploatowanych złóż:
- Kruszywa naturalnego „Sławęcin” i „Bowętów”.

II.2.G. Użytkowanie gruntów.

Całkowita powierzchnia terenu gminy wynosi 156 km². Gmina jest obszarem typowo rolniczym, więc największą część terenu gminy zajmują użytki rolne (w większości grunty orne). Pełna struktura użytkowania gruntów przedstawia wykres poniżej:

Wykres 1. Struktura użytkowania gruntów w gminie Grabów.

Źródło: opracowanie na podstawie Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Grabów

Gmina charakteryzuje się małym udziałem lasów w ogólnej powierzchni (poniżej średniej krajowej) oraz niewielkim procentem użytków zielonych w strukturze użytkowania ziemi. Wynika to z rolniczego charakteru gminy. Oprócz typowych roślin polowych, specyfiką produkcji rolniczej na terenie gminy jest uprawa warzyw. Szczególne znaczenie w produkcji

rolnej obszaru gminy odgrywają ogórki oraz w przeszłości cebula, której specjalna odmiana-grabowska, została wyhodowana na terenie gminy przez Eugeniusza Żurańskiego.

II.3. Struktura demograficzna gminy.

Gmina Grabów liczy 6268 mieszkańców (stan na 31.12.2013, dane Banku Danych Lokalnych GUS), co stanowi około 12% populacji powiatu łęczyckiego. Na tle pozostałych gmin powiatu Grabów plasuje się na 3 miejscu pod względem liczby osób.

Tabela 2. Populacja w gminach powiatu łęczyckiego (stan na 2013 r.)

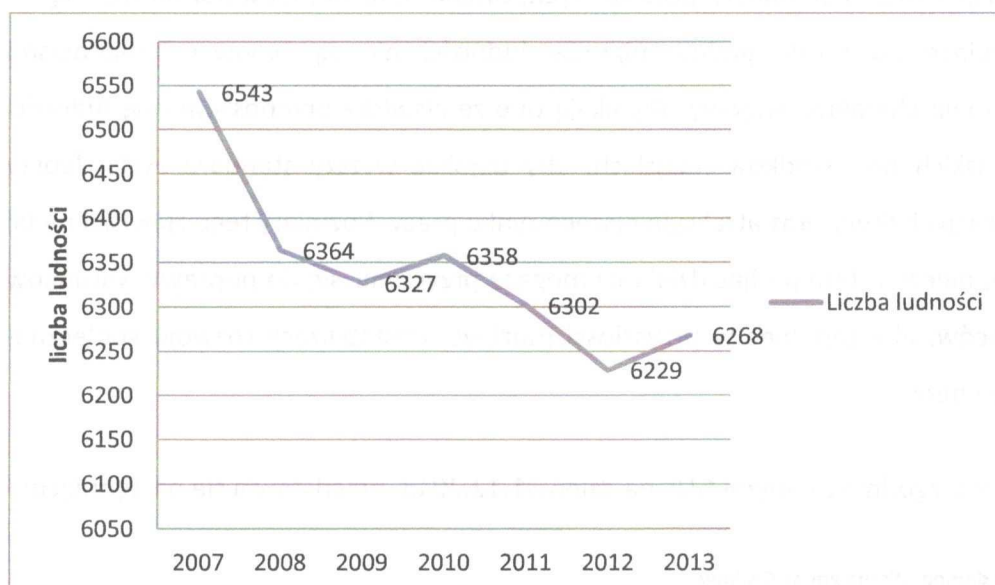
Gmina	Liczba mieszkańców
Miasto Łęczyca	14905
Łęczyca	8557
Grabów	6268
Piątek	6265
Góra Świętej Małgorzaty	4486
Świnice Warckie	4086
Daszyna	4027
Witonia	3425

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Analizując liczbę mieszkańców w przekroju ostatnich 5 lat liczba ta systematycznie spada. Tendencja ta występuje we wszystkich gminach powiatu. Omawiane zjawisko przedstawia wykres poniżej:

Wykres 2. Kształtowanie się liczby mieszkańców gminy Grabów w latach 2007-2013

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Od 2007 roku liczba mieszkańców w Gminie Grabów zmniejszyła się o 314 osób. Z roku na rok liczba ta systematycznie spadała (oprócz roku 2010 i 2013). Największy spadek populacji nastąpił na przełomie roku 2007 i 2008 (z 6543 osób do 6364). Przyczyną tego trendu jest ogólnokrajowa tendencja spadkowa związana z ujemnym przyrostem naturalnym. Kształtowanie się tego wskaźnika na przestrzeni kilku ostatnich lat przedstawia tabela poniżej:

Tabela 3. Przyrost naturalny Powiatu łęczyckiego i Gminy Grabów w latach 2007-2013

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Powiat łęczycki	-4,3	-3,3	-2,6	-3,8	-2,1	-4,8	-3,7
Gmina Grabów	-8,2	-2,5	-2,5	-5,3	-3,2	-3,2	-5,3

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Jak pokazują dane najmniejszy przyrost naturalny w gminie wystąpił w 2007 roku, w ciągu następnych dwóch lat wskaźnik ten polepszył się do poziomu -2,5 na 1000 osób,

by w 2010 znów spaść do punktu -5,4. Analogiczna sytuacja miała miejsce w latach 2011-2013. Porównując te liczby do danych powiatowych, Gmina Grabów przewyższała średnią.

Występujące na terenie gminy migracje ludności nie są typowymi migracjami zarobkowymi, mają charakter krajowy. Wynikają one ze zjawiska przenoszenia się ludności z terenów wiejskich do ośrodków miejskich, aby uzyskać wyższy standard życia, lepszy dostęp do edukacji i kultury oraz atrakcyjniejszego rynku pracy. Rozmiary tego zjawiska nadal są niepokojące, należy zatem podjąć działania mogące przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, aby zapobiec w przyszłości możliwej destabilizacji rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.

Struktura ludności zgodnie z danymi GUS na dzień 31.12.2013, przedstawia się następująco:

Tabela 4. Struktura demograficzna gminy Grabów

	Ogółem	W wieku przedprodukcyjnym	W wieku produkcyjnym	W wieku poprodukcyjnym
Kobiety	3087	395	1789	903
Mężczyźni	3181	483	2246	452
Razem	6268	878	4035	1355

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Tabela 5. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2010-2013 z podziałem na płeć

Lata	Liczba kobiet	Liczba mężczyzn	Ogółem
2010	867	397	1264
2011	882	412	1294
2012	880	431	1311
2013	903	452	1355

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Struktura demograficzna mieszkańców gminy w ogólnym ujęciu jest niepokojąca dla jej rozwoju. Liczebność ludności w wieku poprodukcyjnym jest stosunkowo wysoka, co świadczy o starzeniu się społeczeństwa. Jak pokazuje powyższa Tabela 4 liczba osób w tej grupie wiekowej z roku na rok się powiększa. Niepokojąca jest również ogólna liczba mężczyzn, przewyższająca liczbę kobiet. Zgodnie z ogólnoeuropejskim trendem, liczebność kobiet w wieku poprodukcyjnym jest wyższa niż liczebność mężczyzn (średnia długość życia

kobiet jest dłuższa od średniej długości życia mężczyzn). Natomiast w grupie wieku przedprodukcyjnego przewyższają mężczyzn. Wzbudzająca niepokój jest przewaga liczby mężczyzn w wieku produkcyjnym nad liczbą kobiet, charakterystyczna dla terenów rolniczych. Wynika to z faktu, że kobiety częściej kontynuują edukację na poziomie wyższym i znacznie częściej decydują się na wyjazd do ośrodków miejskich oraz pracę w zawodach pozarolniczych. Są to często typowe migracje zarobkowe, wynikają raczej ze zjawiska przenoszenia się ludności z terenów wiejskich o charakterze rolniczym do ośrodków miejskich, by uzyskać wyższy standard życia, lepszy dostęp do edukacji i kultury, pracę poza rolnictwem. Na terenie gminy Grabów rozmiary tego zjawiska nie są niepokojące jednak, aby zatrzymać młode i wykształcone osoby na terenie gminy należy stworzyć im możliwości rozwoju zawodowego (poza sektorem rolniczym), a także zapewnić szerszy dostęp do edukacji i kultury. Migracje wewnętrzne i zagraniczne w Grabowie obrazują poniższe tabele:

Tabela 6. Zameldowania w ruchu wewnętrznym.

Rok	Mężczyźni	Kobiety
2011	30	32
2012	20	24
2013	21	25

Tabela 7. Zameldowania z zagranicy

Rok	Mężczyźni	Kobiety
2011	0	0
2012	0	0
2013	0	0

Tabela 8. Wymeldowania w ruchu wewnętrznym

Rok	Mężczyźni	Kobiety
2011	29	54
2012	41	58
2013	27	43

Tabela 9. Wymeldowania za granicę

Rok	Mężczyźni	Kobiety
2011	1	1
2012	0	0
2013	0	0

Tabela 10. Saldo migracji wewnętrznych

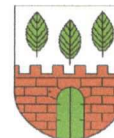
Rok	Mężczyźni	Kobiety
2011	1	-22
2012	-21	-34
2013	-6	-18

Tabela 11. Saldo migracji zagranicznych

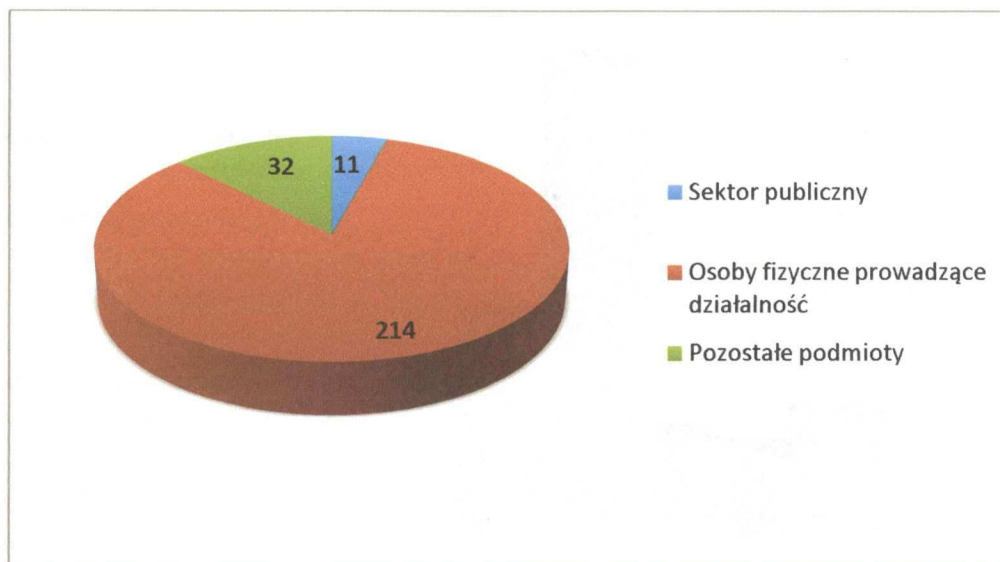
Rok	Mężczyźni	Kobiety
2011	-1	-1
2012	0	0
2013	0	0

II.4. Gospodarka na terenie gminy.

Na terenie gminy w 2012 roku zarejestrowanych było 279 podmiotów gospodarki narodowej. Przeważa sektor prywatny – 268 podmiotów, co stanowi 96% liczby wszystkich podmiotów. W większości są to niewielkie podmioty – 220 podmiotów to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Taki stan wpisuje się w ogólnokrajowe tendencje oraz aktywną politykę wspierania małych i średnich przedsiębiorstw przez Unię Europejską.

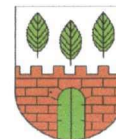

Wykres 3. Liczba podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na terenie gminy Grabów według własności w 2013 roku.

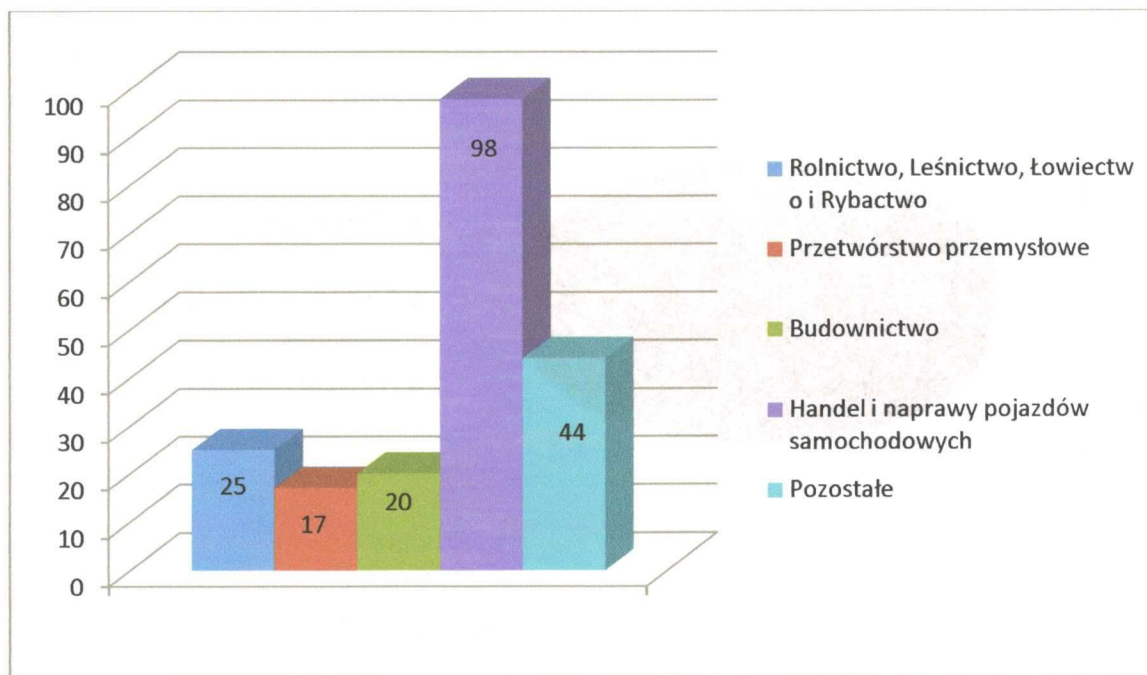

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Analizując branże, w jakich funkcjonują podmioty gospodarcze w Gminie, przeważa sektor usług. Tendencja ta, jest charakterystyczna dla wysokorozwiniętych krajów Europy Zachodniej i Ameryki Północnej, która po 1989 roku występuje w krajach byłego bloku socjalistycznego. Wysoka przewaga sektora usług nad pozostałymi gałęziami gospodarki nie jest jedyną cechą nowoczesnych społeczeństw. Istotna jest także struktura tych usług, przede wszystkim udział usług bankowych, finansowych, telekomunikacyjnych, informatycznych, sektora badań i rozwoju. Lokalna gospodarka Gminy znacznie odbiega pod tym względem od tendencji występujących za granicą oraz w większych ośrodkach miejskich w kraju. W sektorze usług dominuje handel oraz naprawy pojazdów samochodowych, co obrazuje poniższy wykres:

Wykres 4. Liczba podmiotów gospodarczych gminy według sektorów w 2012 roku.

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Jak już wspomniano, Gmina ma charakter rolniczy i głównym źródłem dochodów gospodarstw domowych jest rolnictwo. Zgodnie z wynikami Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku, na terenie gminy funkcjonuje 1180 indywidualnych gospodarstw rolnych, z czego 1020 to gospodarstwa indywidualne powyżej 1 ha użytków rolnych. Dla ok. 820 gospodarstw domowych źródłem utrzymania jest praca na rachunek własny w swoim gospodarstwie rolnym. Pokazuje to jak ważnym sektorem lokalnej gospodarki jest rolnictwo.

II.5. Rolnictwo.

Uwarunkowania środowiska naturalnego, a w szczególności wysoka wartość rolnicza gleb, wpłynęły na dynamiczny rozwój rolnictwa na terenie Gminy. Obecnie sektor ten jest główną gałęzią gospodarki i stanowi źródło dochodów największej ilości gospodarstw domowych. Ważnym podkreślenia jest fakt, że rozwój rolnictwa nie został zahamowany pomimo mało sprzyjających warunków wodnych regionu – gmina Grabów jest jednym

z najbardziej suchych obszarów w Polsce. Grunty orne Gminy (zajmują 79% ogólnej powierzchni) charakteryzują się dobrą jakością glebami, które sprzyjają produkcji rolnej.

Tabela 12. Powierzchnia gruntów ornych gminy z wyszczególnieniem klas bonitacyjnych gleb

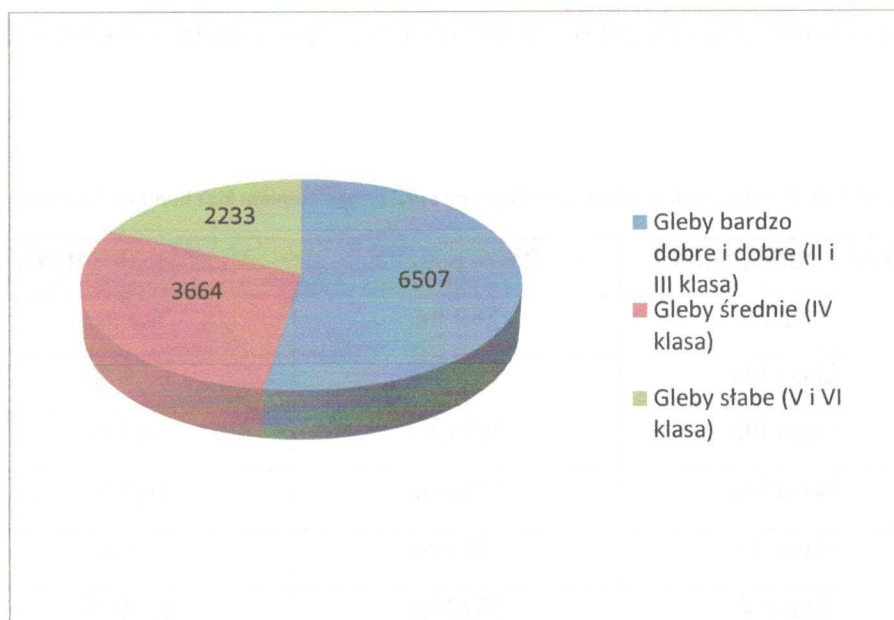
Klasa bonitacyjna	Powierzchnia	Udział procentowy
klasa II	582 ha	4,7 %
klasa IIIa	3394 ha	27,6 %
klasa IIIb	2531 ha	20,6 %
klasa IVa	2366 ha	19,3 %
klasa IVb	1198 ha	9,7 %
klasa V	1678 ha	13,6 %
klasa VI	479 ha	3,9 %
klasa VIz	76 ha	0,6 %
Razem	12304 ha	100 %

Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Grabów

W większości gleby występujące na terenie Gminy to gleby brunatne, płowe i bielcowe, rzadziej piaski gliniaste, piaski i gliny. Atutem tych gleb jest fakt, że zachowują wilgoć, co ma szczególne znaczenie na obszarze, którego cechą jest niski poziom opadów atmosferycznych. Gleby na tym terenie charakteryzują się również wystarczającą zawartością próchnicy, właściwymi warunkami powietrznymi oraz dobrą strukturą. Gleby dobrej i średniej jakości zdecydowanie przeważają w strukturze gruntów ornych, co przedstawia wykres poniżej:

Wykres 5. Udział gleb poszczególnych klas w strukturze gruntów ornych

Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Grabów

Gleby II i III klasy występują na ponad 50 % powierzchni gruntów ornych Gminy, natomiast łącznie gleby dobre i średnie stanowią ponad 75 % obszaru, co korzystnie wpływa na warunki uprawy roślin. Z kolei kompleks pszenny dobry ma największy udział w powierzchni gruntów ornych (31,5 %) według klasyfikacji przydatności rolniczej gleb.

Struktura produkcji rolnej świadczy o tradycyjnym sposobie gospodarowania. Przeważa produkcja mieszana (około 50 %). Wyspecjalizowana produkcja roślinna stanowi około 40 % produkcji ogółem, a zwierzęca około 10 %.

W przeliczeniu na 1 ha, produkcja podstawowych upraw przedstawia się następująco:

- Buraki cukrowe: 450 q
- Ziemniaki: 280 q
- Zboża 48 q

Szczególnie wyróżniającą cechą produkcji rolnej na terenie Gminy jest uprawa warzyw, w tym największe znaczenie ma uprawa cebuli. W roku 1994 utworzono Związek Producentów Cebuli w Grabowie. A na terenie Gminy wyhodowano nową odmianę cebuli –

grabowska. Obecnie jednak Gmina Grabów nie prowadzi upraw cebuli na taką skalę, jak kiedyś, jest to spowodowane spadkiem opłacalności produkcji tego warzywa. Jednakże w Gminie funkcjonują jeszcze przedsiębiorstwa, które zajmują się przetwórstwem cebuli np. Chłodnia w Grabowie oferuje mrożoną cebulę, dysponuje mocą produkcyjną na poziomie 100 ton na dobę produktu gotowego do wysyłki.

Rozwinięte rolnictwo, będące jednym z atutów Gminy, powinno przejść poważne zmiany, tak, aby w pełni wykorzystać jego potencjał jako czynnika wpływającego na rozwój społeczno-gospodarczy. Należy przede wszystkim podjąć działania nakłaniające rolników do większej specjalizacji produkcji oraz zwiększenie areału gospodarstw, w czym pomocne mogą być programy i dotacje unijne.

Warte podkreślenia jest fakt, że rozwinięta produkcja roślinna na obszarze gminy stwarza idealne warunki w postaci bazy surowcowej dla przemysłu przetwórczego. Zwiększenie liczby przedsiębiorstw przetwórczych na terenie gminy skutkowałaby utworzeniem nowych miejsc pracy, zapewnieniem rynku zbytu dla surowców.

II.6. Bezrobocie.

Bazując na danych Powiatowego Urzędu Pracy w Łęczycy liczba bezrobotnych na koniec 2013 roku w Gminie Grabów wyniosła 398 osób, z czego 153 osoby stanowiły kobiety. Liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku wyniosła 23, a osób w wieku 18-44 lata pozostających bez pracy było 254. Analizując rok 2011 liczba osób pozostających bez pracy kształtowała się na poziomie 358 osób (178 osób stanowiły kobiety). Do prawa do zasiłku było uprawnionych 25 osób. Natomiast w 2012 roku liczba bezrobotnych wzrosła do poziomu 371 osób z czego 214 to kobiety (42, 3 %). W całym powiecie łęczyckim zarejestrowanych osób bez pracy było 3313, zatem mieszkańcy Gminy Grabowa stanowili 11 % bezrobotnych całego powiatu. Kształtowanie się liczby bezrobotnych pokazuje poniższa tabela:

Tabela 13. Liczba o zarejestrowanych bezrobotnych w latach 2007-2013

Rok	Liczba bezrobotnych ogółem	w tym kobiety	prawem do zasiłku	w wieku 18 – 44 lat
2007	374	183	24	282
2008	269	137	26	202
2009	344	161	19	264
2010	326	153	23	254
2011	358	178	25	285
2012	371	157	24	290
2013	398	182	27	319

Źródło: Dane statystyczne PUP Łęczyca

Jak wskazują dane z tabeli liczba bezrobotnych w latach 2007-2013 systematycznie rosła (nie wliczając lat 2008/2009). Negatywna tendencja utrzymywała się również w liczbie osób w wieku 18-44 lata, co może budzić niepokój z racji tego, że jest to grupa osób w wieku produkcyjnym.

Obszar typowo rolniczy często dotyka problem występowania bezrobocia ukrytego – agrarnego. Występuje ono wtedy, gdy konieczną do wykonania pracy w gospodarstwie wykonuje więcej osób niż jest to potrzebne. Ich praca nie przyczynia się do generowania przez gospodarstwo dochodów lub okresowo pozostają bez zajęcia, pomimo, że oficjalnie pracują w gospodarstwie. Aby zminimalizować ryzyko wystąpienia tego zjawiska należy zatroszczyć się o podejmowanie działań, które doprowadzą do utworzenia nowych miejsc pracy, a także rozwijać branże pozarolnicze na terenie Gminy.

II.7. Sieć drogowa i komunikacja.

Przez teren Gminy Grabów przebiegają drogi jedynie gminne (łączna długość 114 km) i powiatowe (łączna długość 98 km). Stanowi to zagrożenie jej rozwoju, ponieważ utrudniony jest dostęp do obszaru gminy, może to stworzyć niedogodności dla mieszkańców oraz zniechęcać potencjalnych inwestorów do lokowania kapitału w terenie Gminy. Jednocześnie taki stan rzeczy sprawia, że nie występuje problem z uciążliwością życia mieszkańców przy trasach krajowych i międzynarodowych. Brak występowania tras tranzytowych jest korzystne również z punktu widzenia środowiska, zmniejsza to zanieczyszczenie powietrza i gleb, a to z kolei jest istotne dla obszarów o charakterze rolniczym.

Pomimo, że przez obszar Gminy nie przebiegają drogi krajowe i o znaczeniu międzynarodowym, leży ona w pobliżu istotnych szlaków komunikacyjnych regionu oraz kraju. W odległości 5 km na wschód od granic administracyjnych gminy przebiega droga Nr 1 (E75) Gdańsk-Łódź-Katowice-Cieszyn, jest ona jednym z najważniejszych ciągów komunikacyjnych, łączy północ kraju z jego południową częścią. Natomiast o 4 km na północ od granic Gminy znajduje się droga Nr 2 (E30) Słubice-Poznań-Warszawa-Terespol, stanowi ona główny szlak drogowy kraju w kierunku z zachodu na wschód, zapewniając dojazd od stolicy kraju. Kolejnymi ważnymi drogami dla regionu są droga Nr 473 Koło-Dąbie-Łask, droga Nr 474 Kłodawa Dąbie (2 km od zachodniej granicy) oraz droga Nr 703 Poddębice-Łęczyca-Łowicz (10 km na południowy zachód).

Istotne dla rozwoju gminy jest położenie w pobliżu autostrad. Autostrada A-2 Świecko-Poznań-Łódź-Warszawa-Terespol przebiega na południowy zachód od granicy Gminy, w Dąbiu (oddalonym o 10 km) znajduje się zjazd w kierunkach południowym i północnym, co umożliwia dojazd do Grabowa. Budowana autostrada A-1 (północ – południe), z której zjazd w kierunkach wschodnim i zachodnim jest zlokalizowany w okolicach Kowala i Kutna, przebiegać również będzie w pobliżu granic administracyjnych gminy.

Linie kolejowe w regionie także przebiegają poza obrębem Gminy, choć w niewielkich odległościach od jej krańców. Są to: Słubice-Poznań-Warszawa-Terespol, Gdynia-Bydgoszcz-Katowice (magistrala węglowa) oraz Kutno-Łódź. Obecnie najważniejsze dla rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy jest modernizacja sieci drogowej i zwiększanie udziału dróg o nawierzchni asfaltowej w ogólnej długości dróg.

Komunikację zbiorową na terenie Gminy zapewniają przedsiębiorstwa PKS Łęczycy oraz PKS Konin, PKS Kutno. Przeważnie umożliwiają one mieszkańcom dojazd do najbliższych ośrodków miejskich – Łodzi, Łęczycy, Konina i Koła, oraz realizują dowóz dzieci do szkół.

Na terenie Grabowa znajduje się urząd pocztowo – komunikacyjny oraz agencja pocztowa w Starej Sobótce. Zatem wskaźnik na 10 000 mieszkańców kształtuje się na poziomie 0,3. Oscyluje on wokół średniej krajowej i wojewódzkiej, odpowiednio: 3,3 i 2,6.

II.8. Infrastruktura komunalna.

II.8.A. Zaopatrzenie w wodę.

Gmina Grabów jest zaspokajana w wodę z wodociągów komunalnych w 100%. Jednakże część z nich to wodociągi należące do gmin sąsiednich. Obecnie na terenie Gminy znajdują się dwie stacje uzdatniania wody, jedna z nich zlokalizowana jest na obszarze Grabowa, druga w Chorkach. Dodatkowo woda do gospodarstw domowych jest dostarczana za pomocą 3 wodociągów pozagminnych:

- Umień (gmina Olszówka)
- Krzewo (gmina Dąbie)
- Rdutów (gmina Chodów)

Łączna długość sieci wodociągowej wynosi 213,4 km. Ilość przyłączy wodociągowych wynosi 1738. Przeważająca część mieszkańców zaspokajana jest w wodę za pomocą wodociągu gminnego – Grabów.

Wodociąg Grabów dostarcza wodę do miejscowości Grabów, Kolonia Grabów, Pusta Wieś, Żaczki, Łyzki, Kurzjama, Potrzasków, Jaworów, Pociecha, Filipów, Olszewa, Czajki, Bowętów, Żale, Sławęcin, Besk Stary, Brudzeń, Grabów Parcela, Smolice, Teofilki, Byszew, Goraj, Leszno, Goszczędza, Celinów, Besk Nowy, Rybnik, Besiekiery, Ostrówek, Srebrna, Aleksandrówek, Jastrzębia, a także w rejon Sobótki.

Woda ze studni pompowana jest pompami pierwszego stopnia, napowietrzana, a następnie przechodzi przez system odżelaziaczy, z których dopływa do zbiornika wieżowego o pojemności 450 m³ i wysokości 45 m., znajdującego się bezpośrednio na terenie ujęcia wody. Zgodnie z badaniami stacji sanitarno-epidemiologicznej, jakość uzdatnionej wody odpowiada normom.

Działanie Wodociągu Chorki zostało zawieszone planowana jest jego modernizacja. Dostarczanie wody do następujących miejscowości: Chorki, Smolice, Gać, Borów, Golbice, Budki, Borucice, Szłapy przejęła hydrofornia Grabów. Hydrofornia dostarcza również wodę do miejscowości: Nowa Sobótka, Wygorzele, Kotków, Sobótka Kolonia, Odechów, Ksawerów, Ksawerówek, Stara Sobótka, Rochów.

Woda ze studni pompowana jest poprzez odżelaziacze do dwóch zbiorników wyrównawczych o łącznej pojemności 200 m³, a następnie zestawem pomp rotacyjnych dostarczana jest do sieci. Jakość uzdatnionej wody odpowiada normom.

Wodociąg Rdutów (gmina Chodów) zaopatruje w wodę mieszkańców miejscowości Radzyń, Nowa Wieś i Piotrkówek. Wodociąg Krzewo (gmina Dąbie) dostarcza wodę do miejscowości Pieczew, Kobyle, Biała Góra. Wodociąg Umień (gmina Olszówka) zapewnia dostawy wody mieszkańcom miejscowości Kadzidłowa, Kadzidłowa-Adamów, Kadzidłowa-Karolew, Kadzidłowa-Borki, Brzezinka, Smardzew.

Zgodnie z wynikami analizy możliwości produkcyjnych wodociągów komunalnych zaopatrujących mieszkańców gminy w wodę oraz prognozy zapotrzebowania na wodę, wydajność wodociągów jest wystarczająca. Istnieją również rezerwy w tym zakresie, co oznacza, że dostawy wody będą ciągłe i niezakłócone nawet w wypadku wystąpienia nagłego, nieprzewidzianego wzrostu zapotrzebowania na wodę. W latach 2012-2013 dzięki

dofinansowaniu z Unii Europejskiej dokonano modernizacji sieci wodociągowej. Ponadto obecnie przebudowywany jest wodociąg w Grabowie.

II.8.B. Sieć kanalizacyjna i oczyszczalnie ścieków.

Stopień skanalizowania jest niewielki – do sieci kanalizacyjnej podłączono jest około 20 % mieszkańców. Do tej pory skanalizowano miejscowości Grabów, Kolonia Grabów, Byszew i Goszczędza, Stara Sobótka i Rochów. Łączna długość sieci kanalizacyjnej gminy wynosi 21,6 km (stan na 2012 rok). Sieć kanalizacyjna została wykonana z rur PCV o średnicach 160-250 mm oraz z odcinków przewodów tłocznych o średnicy 90-110 mm. We wsi Grabów funkcjonuje także kanalizacja deszczowa o długości 2,2 km. Za jej pomocą wody deszczowe odprowadzane są bez oczyszczania do przydrożnego rowu, następnie do Kanału Królewskiego.

Na terenie gminy funkcjonują dwie oczyszczalnie ścieków:

- w Grabowie typu „LEMNA” o przepustowości 250 m³ na dobę, do której podłączone są miejscowości Grabów Wieś, Grabów Osada, Byszew i Goszczędza
- w Starej Sobótce mechaniczno-biologiczna typu „SBR” o przepustowości 110 m³ na dobę, do której podłączone są miejscowości: Stara Sobótka i Rochów

Obie oczyszczalnie a szczególnie w Starej Sobótce są niedociążone, i istnieje potrzeba i możliwość podłączenia innych miejscowości.

Słabo rozwinięta sieć kanalizacyjna na terenie Gminy oraz spora dysproporcja pomiędzy stopniem zwodociągowania i skanalizowania obszaru gminy są poważnymi czynnikami, które destabilizują rozwój społeczno-gospodarczy gminy, a także poważnie zwiększają ryzyko zanieczyszczenia środowiska. Stanowi to tym większe ryzyko ze względu na rolniczy charakter terenu, ścieki mogą zanieczyścić gleby i znacznie pogorszyć jakość produkcji roślinnej. Produkcja warzyw jest szczególnie zagrożona, ze względu na wrażliwość wobec warunków środowiska. Należy, zatem w najbliższych latach położyć nacisk na rozwój sieci kanalizacyjnej oraz zmierzać do jak najszybszego wyrównania dysproporcji pomiędzy

stopniem zwodociągowania, a skanalizowania obszaru gminy, aby nie stracić walorów środowiskowych oraz nie dopuścić do pogorszenia się jakości upraw.

II.8.C. Zaopatrzenie w energię elektryczną.

Energia elektryczna jest dostarczana do mieszkańców przez przedsiębiorstwo Energetyka Kaliska. Głównym punktem zasilania jest stacja zlokalizowana w Kraskach, położona na terenie sąsiedniej gminy Świnice Warckie. Istniejący na terenie Gminy system energetyczny zapewnia ciągłe i niezakłócone pokrycie aktualnego zapotrzebowania na energię elektryczną.

Gmina nie jest wyposażona w sieć gazową, mieszkańcy używają gazu butlowego, zapatrując się w niego w punktach dystrybucyjnych. Na terenie gminy również nie występuje sieć ciepłownicza. Budynki i mieszkania ogrzewane są za pomocą kotłowni lokalnych i domowych palenisk, natomiast głównymi surowcami energetycznymi są węgiel i koks. Przeważająca część kotłowni nie posiada właściwych urządzeń, które odpylałyby i minimalizowałyby zanieczyszczenia powietrza. Brak tych urządzeń powoduje przekroczenie dopuszczalnych norm emisji dwutlenku siarki oraz dwutlenku azotu.

Gmina nie dostarcza energii cieplnej mieszkańcom i instytucjom, natomiast zarządza siedmioma budynkami użyteczności publicznej, które posiadają kotłownie lokalne. Ich łączna powierzchnia wynosi 7227 m², natomiast kubatura 32267 m³.

Na obszarze Gminy ogrzewanie nie zanieczyszcza powietrza w niepokojącym stopniu. Zauważalny jest jedynie sezonowy wzrost zanieczyszczeń atmosfery w okresie jesienno – zimowym. Obecny stan powietrza Gminy ogólnie należy uznać za dobry, aczkolwiek modernizacja kotłowni, które nie posiadają odpowiednich urządzeń odpylających może wpłynąć na zminimalizowanie ryzyka wystąpienia problemu znacznego zanieczyszczenia powietrza w przyszłości.

II.8.D. Gospodarka odpadami.

Gminne składowisko stałych odpadów komunalnych we wsi Sławęcin funkcjonowało do 2014 roku. Częściowo było ono położone w uszczelnionym dole pożwirowym. Zajmowało powierzchnię 0,9 ha i było oddalone od najbliższych zabudowań o 500 m., rocznie na wysypisko trafiało średnio od 170 do 200 ton odpadów. Obecnie składowisko jest na etapie zamykania.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami od 2013 roku Gmina jest odpowiedzialna za wybór (w drodze przetargu), odbiorcy odpadów komunalnych z wszystkich nieruchomości. Obecnie za te działania odpowiedzialna jest firma TONSMEIER CENTRUM Sp. z o.o.

Gminny Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej odbiera odpady powstałe w wyniku sprzątnięcia placów, ulic i innych terenów gminnych. Gmina kładzie duży nacisk na segregację odpadów. W szkołach odbywa się coroczna zbiórka makulatury oraz zużytych baterii (odpowiednie pojemniki dostępne są w szkołach przez cały rok). Raz w roku organizowana jest zbiórka odpadów przez uczniów w ramach akcji „Sprzątnięcie Świata”.

II.9. Oświata.

Na terenie Gminy funkcjonują cztery publiczne szkoły podstawowe oraz jedno gimnazjum publiczne. W samym Grabowie oprócz gimnazjum znajduje się jedna ze szkół podstawowych, natomiast pozostałe szkoły podstawowe rozmieszczone zostały w innych miejscowościach gminy, a są to następujące placówki:

- Gimnazjum im. Jana Kochanowskiego w Grabowie,
- Szkoła Podstawowa im. Jana Kochanowskiego w Grabowie,
- Szkoła Podstawowa im. prof. Wacława Felczaka w Chorkach,
- Szkoła Podstawowa im. Marii Koszutskiej w Kadzidłowej,
- Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Starej Sobótce.

Liczba uczniów w szkołach podstawowych wynosi 347, a kadra pedagogiczna liczy 60 nauczycieli. Do gimnazjum publicznego znajdującego się w Grabowie uczęszcza łącznie 156 uczniów, nad którymi opiekę sprawuje 30 nauczycieli. Istniejące cztery szkoły podstawowe i gimnazjum pokrywają zapotrzebowanie mieszkańców w zakresie oświaty. Na terenie Gminy nie funkcjonują placówki ponadgimnazjalne, więc uczniowie wykazujący chęć kontynuowania nauki na poziomie średnim oraz wyższym są zmuszeni uczęszczać do szkół zlokalizowanych poza Gminą, często w większych ośrodkach miejskich, w których jeszcze w trakcie bądź po zakończonej edukacji podejmują pracę i decydują się potem zostać na stałe, z uwagi na fakt, iż zdobycie wyższego wykształcenia oraz doświadczenia zawodowego znacznie ułatwia poruszanie się po rynku pracy. Rzutuje to na sytuację ekonomiczną jednostek i ich rodzin, dlatego odpływ ludności do większych ośrodków miejskich staje się w wielu gminach wiejskich normą, gdyż ludność migruje poszukując optymalnych rozwiązań polepszenia swojej sytuacji, zarówno zawodowej jak i życiowej.

II.10. Ochrona zdrowia.

Opiekę zdrowotną mieszkańcom Gminy Grabów zapewniają trzy Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej „Gramed” (ul. Dąbska 2) oraz „Falck” (ul. Reymonta 2). W Starej Sobótce znajduje się natomiast „Salmed” (Stara Sobótka 18). W Grabowie funkcjonują ponadto dwa niepubliczne gabinety stomatologiczne (przy ul. Reymonta 2 oraz ul. Kochanowskiego 2). Na terenie gminy istnieją apteki, w tym trzy w Grabowie, jedna w Starej Sobótce.

Są to następujące placówki:

- Apteka ogólnodostępna (ul. 1-ego Maja 1, 99-150 Grabów),
- Apteka „ELFARM” (ul. W. Reymonta 2a, 99-150 Grabów),
- Apteka „ZDROWIE” (ul. W. Reymonta 3, 99-150 Grabów),
- PUNKT APTECZNY (Stara Sobótka 18).

II.11. Kultura i sport.

Instytucją kultury działającą na terenie Gminy Grabów jest Gminny Ośrodek Kultury z siedzibą w Grabowie przy pl. Kościuszki 18A. Przy GOK działa Gminna Orkiestra Dęta, która wraz z Mażoretkami występuje na wszystkich uroczystościach gminnych, odbywa się nauka na instrumentach dętych i gitarach, działa Klub Palanta, który w ostatnim czasie zdobył Mistrzostwo Polski w palancie sportowym. Prężnie działa Bractwo Rycerskie, które organizuje turnieje rycerskie w Besiekierach. Promują oni Gminę Grabów na targach turystycznych i turniejach oraz podczas największego w Polsce spektaklu historycznego pod Grunwaldem. Prowadzą także działania edukacyjne spotykając się z dziećmi i młodzieżą. Gminny Ośrodek Kultury jest inicjatorem wszelkiego rodzaju wydarzeń kulturalnych organizowanych na terenie Gminy.

Poza imprezami okolicznościowymi (np. Dożynki Gminne) oraz niecyklicznymi (koncerty, występy) realizowane są także przedsięwzięcia unikalne, coroczne, jednoznacznie kojarzące się z Gminą, czyli Ogólnopolski Dzień Cebulowy, Święto Palanta, Święto mleka oraz Sobótka Świętojańska.

Ogólnopolski Dzień Cebulowy jest imprezą o charakterze wystawienniczo-naukowym, połączoną z wydarzeniami kulturalnymi, takimi jak występy lokalnych grup artystycznych. Zazwyczaj naukowcy z Instytutu Warzywnictwa w Skierniewicach przeprowadzają szkolenia i konsultacje z zakresu nowoczesnych technik uprawy i przechowywania cebuli, natomiast w części wystawienniczej firmy zajmujące się zaopatrzeniem rolników w nasiona, środki ochrony roślin, maszyny do uprawy, siewu, zbioru i przygotowania do sprzedaży cebuli oraz innych warzyw, prezentują swoje oferty.

Natomiast Święto Palanta związane jest z liczącą pięć wieków tradycją rozgrywek palantowych, jaka kultywowana jest na terenie gminy do chwili obecnej. Mecz rozgrywany jest na rynku w Grabowie we wtorek po świętach Wielkiej Nocy. Poprzedza go msza św. w kościele, uroczysty przemarsz ulicami Grabowa i pasowanie na nowych członków Klubu Palanta.

Na terenie Gminy, we wsi Sobótka Stara organizowany jest coroczny festyn „Sobótka świętojańska”, towarzyszą mu występy artystyczne, wystawy, zawody sportowe i konkursy. W 2010 roku organizację tego festynu zorganizowano dzięki unijnemu dofinansowaniu w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, Oś 4 LEADER. Projekt

pn. „Sobótka Świętojańska w Sobótce – odnowienie i kultywowanie tradycji wsi” został zrealizowany w ramach działania 4.13 „Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju”. W ramach tego projektu odbywały się warsztaty: tańca ludowego dla dzieci ze Szkoły Podstawowej im. M. Konopnickiej w Starej Sobótce w ramach zajęć pozalekcyjnych, wikliniarskie dla młodzieży i dorosłych, florystyczne, kulinarne oraz kurs komputerowy. Zdobyte umiejętności zostały zaprezentowane na festynie „Sobótka Świętojańska w Sobótce”.

Ponadto w Grabowie odbywa się co roku Święto Mleka. W ramach tej imprezy organizowane są występy muzyczne, występy uczniów z okolicznych szkół, pokazy walk i zabaw rycerskich, konkursy i wiele innych atrakcji. Powodem do zorganizowania imprezy był fakt, iż producenci mleka z gminy Grabów zajmują jedno z czołowych miejsc w skali województwa (trzyście milionów litrów rocznie).

W gminie działa również Biblioteka Publiczna Gminy Grabów z główną siedzibą w Grabowie (ul. 1-ego Maja 21, 99-150 Grabów) oraz trzema filiami w Besiekierach, Kadzidłowej i Starej Sobótce. Ponadto prowadzone są dwie świetlice środowiskowe dla dzieci z rodzin ubogich i patologicznych w Grabowie oraz w Starej Sobótce.

Główną organizacją sportową gminy jest Ludowy Klub Sportowy Victoria Grabów, prowadzący dwie sekcje piłki nożnej - seniorów i młodzików. Dysponuje on stadionem sportowym oraz budynkiem szatni. Regularnie bierze udział w regionalnych rozgrywkach organizowanych przez Polski Związek Piłki Nożnej, dzięki czemu przyczynia się do propagowania tej dyscypliny sportu wśród mieszkańców Gminy. Poza stadionem LKS, na tym terenie znajduje się usytuowana przy gimnazjum w Grabowie hala sportowa, o wymiarach płyty boiska 19x36 m oraz dwie sale gimnastyczne przy szkołach podstawowych w Grabowie i Starej Sobótce. W ramach zajęć ramowych i pozalekcyjnych odbywają się w nich treningi szkolnych drużyn piłki siatkowej chłopców i dziewcząt oraz halowej piłki nożnej chłopców i dziewcząt.

Na uwagę zasługują odbywające się na terenie Gminy międzyszkolne rozgrywki ligi palanciarskiej, których organizacja przyczynia się do zachęcenia młodych ludzi do zainteresowania się tą nieco zapomnianą dziś dyscypliną sportu. Utworzenie ligi palanciarskiej ma na celu „zaszczepienie” i utrwalenie wśród młodzieży zdrowego, aktywnego stylu życia, a ponadto stanowi regionalny produkt sportowy, co sprzyja działaniom o charakterze promocyjnym nie tylko na terenie gminy Grabów, ale również powiatu łęczyckiego, a tym samym województwa łódzkiego, co z kolei przekłada się

na atrakcyjność naszego regionu.

II.12. Turystyka i dziedzictwo kulturowe.

Gmina nie posiada zbyt wielu terenów o wysokich walorach środowiskowych z racji jej rolniczego charakteru. Ogranicza to znacznie rozwój turystyki wypoczynkowej i krajoobrazowej. Jednakże właściwe zagospodarowanie doliny Neru, która jest obszarem unikalnym pod względem przyrodniczym, a także rozwój bazy może znacznie polepszyć atrakcyjność turystyczną gminy. Obecnie na terenie gminy funkcjonują trzy gospodarstwa agroturystyczne - „Pod Akacjami” w Kurzjamie z 10 miejscami noclegowymi, „ZITAR” w Bowętowie, oferujący usługi związane z jeździectwem z 6 miejscami noclegowymi oraz działające sezonowo „Siedlisko na podzamczu” w Besiekierach z 8 m. noclegowymi. Baza gastronomiczna sukcesywnie się rozwija. W Grabowie funkcjonuje Bar i Restauracja „Cezar” oraz Bar „Dobry Smaczek”, który powstał przy ruinach zamku w Besiekierach.

Warte zagospodarowania są również walory pochodzenia antropologicznego, które zostały wytworzone w wyniku działalności ludzkiej, przyciągnie to osoby szukające miejsc historycznych, zabytkowych budowli i pozostałości po nich, miejsc sakralnych. W gminie znajduje się wiele zabytkowych obiektów i obszarów, z których część objęta jest ochroną prawną. Są to następujące budynki, budowle, układy urbanistyczne, miejsca kultu:

- Zespoły kościołów wraz z obiektami ruchomymi stanowiącymi ich wyposażenie we wsiach:

- Kadzidłowa – kościół mariawicki (XIX w)
- Pieczew – kościół parafialny
- Nowa Sobótka – zespół kościoła mariawickiego (1908 r.)
- Stara Sobótka – kościół parafialny (1470, 1870)

- Pozostałości po posiadłościach ziemskich, założenia pałacowo-parkowe i dworsko-parkowe (XIX w.), które podlegają ochronie w granicach założeń, we wsiach:

- Jastrzębia - zespół dworski
- Kotków - zespół dworski z zespołem folwarcznym
- Filipów - zespół folwarczy
- Piaski - park dworski

- Sławęcín - zespół dworski
 - Smolice - zespół dworski z zespołem folwarcznym
 - Srebrna - zespół dworski z zespołem folwarcznym
- Cmentarze parafialne czynne wraz z obiektami wyposażenia podlegające ochronie we wsiach:
- Pieczew
 - Stara Sobótka (XVII w)
 - Stara Sobótka - kaplica cmentarna
 - Nowa Sobótka (kościół mariawickiego)
- Cmentarze wyznaniowe nieczynne podlegające ochronie we wsiach:
- Grabów - ewangelicki (I poł. XX w.)
 - Grabów - żydowski (XIX w.)
 - Janów – ewangelicki
 - Kępina - ewangelicki (XIX w.)
 - Kobyle - ewangelicki (XIX w.)
 - Ksawerów - ewangelicki (I poł. XIX w.)
 - Leszno - ewangelicki (I poł. XIX w.)
 - Osiny - ewangelicki (XX w.)
 - Polamy - ewangelicki (I poł. XIX w.)
 - Rochów - ewangelicki (1900 r.)
 - Wygorzele - ewangelicki (I poł. XIX w.)
- Zabytki archeologiczne objęte strefą „W” we wsiach:
- Byszew - grodzisko kultury łużyckiej
 - Golaj (lokalna nazwa Goraj) - opuszczone miasto (początki późnego średniowiecza)
- Zabytki archeologiczne objęte strefą „OW” we wsiach:
- Goraj (lokalna nazwa Nagórki) - cmentarzysko ciałopalne kultury łużyckiej
- Ruiny zamku w Besiekierach (XVI/XVII w.)
- Układ urbanistyczny Grabowa objęty strefą „B” ochrony konserwatorskiej – stanowi on unikalny zabytek urbanistyki wczesnośredniowiecznej w Polsce. Jest niezniszczonym,

niezakończoną późniejszą rozbudową przykładem rozplanowania wczesnośredniowiecznej wsi targowej, którego forma urbanistyczna przetrwała w niemal nienaruszonej postaci wraz z otaczającym charakterem zabudowy. Grabów nie wykształcił się w miasto lokowane, pozostał osadą o charakterze wiejskim. Największą wartość architektoniczną, estetyczną i historyczną opisywanej części wsi posiadają obiekty:

- trójkątny rynek z wybiegającymi zeń 3 ulicami (forma właściwa tylko w Polsce), co było charakterystyczne dla osad wcześniejszych niż w XII wieczne.
- kościół parafialny z dziedzińcem (1838 r.)
- synagoga (poł. XIX w.)
- cmentarz wyznaniowy rzymsko-katolicki czynny (I poł. XIX w.)
- park dworski (XIX w.)

Ruiny zamku w Besiekierach są najbardziej znanym zabytkiem na terenie gminy Grabów. Zamek został wniesiony około 1500 roku przez stolnika brzeskiego Mikołaja Sokołowskiego z Wrzącej, herbu Pomian. W latach 2004-2006 realizowany był projekt turystyczny pod nazwą „Zagospodarowanie kompleksu zamkowego w miejscowości Besiekiery”.

W kolejnym okresie programowania unijnego 2007-2014, zrealizowano kolejny projekt, którego celem była odbudowa fosy zamkowej i uporządkowanie dziedzińca zamku. Obecnie na realizację oczekuje projekt, w wyniku realizacji którego wzmocnione i zabezpieczone zostaną wszystkie mury zamku.

Bogactwo zabytków stanowi duży atut Gminy i powinno zostać wykorzystane w promowaniu turystyki na jej terenie. Rozwój tej sfery może być szczególnie istotny ze względu na to, że prowadzenie bazy gastronomicznej i noclegowej (zwłaszcza w formie gospodarstw agroturystycznych) może stać się zajęciem alternatywnym dla mieszkańców Gminy oraz zmniejszyć dominację rolnictwa na jej obszarze. Takie działanie sprawi, że turystyka będzie czynnikiem ożywiającym ogólny rozwój społeczno-gospodarczy Gminy.

W związku z powyższym duże znaczenie dla Gminy może mieć również działalność Centralnego Łuku Turystycznego. CŁK, którego nazwa wywodzi się od pierwszych liter

głównych miejscowości tego projektu: Łęczycy, Uniejowa i Kłodawy, to wspólna inicjatywa miast i gmin regionu centralnej Polski, oraz firm z branży turystycznej, promująca atrakcje turystyczne znajdujące się na ich terenie.

Turyści mogą odwiedzić między innymi: miejsce urodzenia i chrztu Świętej Faustyny Kowalskiej w Głogowcu i Świnicach Warckich oraz archikolegiatę w Tumie. Miłośnicy historii mogą zwiedzić zamki w Łęczycy, Uniejowie, Besiekierach, oraz pozostałości średniowiecznych grodzisk. Turyści poszukujący miejsc wypoczynku i relaksu mogą odwiedzić uniejowskie baseny termalne „Termy Uniejów” oraz pospacerować podziemną trasą turystyczną 600 metrów pod powierzchnią ziemi w Kopalni Soli w Kłodawie. Centralny Łuk Turystyczny to nie tylko zabytki i obiekty wypoczynkowe, ale również piękna przyroda Pradoliny Bzury i Neru.

Członkami Lokalnej Organizacji Turystycznej „Centralny Łuk Turystyczny” są:

- Miasto Łęczycza
- Miasto i Gmina Uniejów
- Miasto i Gmina Kłodawa
- Gmina Grabów
- Gmina Góra Świętej Małgorzaty
- Gmina Świnice Warckie
- Gmina Piątek
- Powiat Łęczycki
- Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Ziemi Łęczyckiej
- Stowarzyszenie SOLNA DOLINA w Kłodawie
- Stowarzyszenie MAMY WIELKIE SERCA w Stemplewie
- Muzeum w Łęczycy
- Muzeum Im. Jerzego Dunin Borkowskiego w Krośniewicach
- Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi
- Muzeum – Zamek w Oporowie

- Kopalnia Soli KŁODAWA S.A.
- Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej TERMY UNIEJÓW
- Oberża NA PROGU TUMU w Tumie
- Pracownia Robot Robot w Łodzi
- Wioska Indiańska TATANKA w Solcy Małej
- Zjazd KATMAR w Sierpowie
- Hotel Uniejów ecoActive&Spa

II.13. Bezpieczeństwo i porządek publiczny.

Gmina Grabów znajduje się w Rewirze Dzielnicowych z siedzibą w Łęczycy Komendy Powiatowej Policji w Łęczycy, który obejmuje swoim działaniem trzy gminy – Łęczycę, Grabów i Świnice Warckie. Teren Gminy podzielony jest na dwa rejony dzielnicowych, w których służbę pełni dwóch policjantów dzielnicowych. Gmina Grabów pod względem bezpieczeństwa i ładu publicznego nie odbiega od średniej w powiecie czy województwie. Poniższa tabela przedstawia liczbę przestępstw w gminie Grabów według statystyk Komendy Powiatowej Policji w Łęczycy w latach 2009-2012:

Tabela 14. Liczba przestępstw w Gminie Grabów w latach 2009-2012

Wyszczególnienie	2009 r.	2010 r.	2011 r.	2012 r.
Bójki i pobicia	-	2	1	1
Kradzież z włamaniem	16	10	18	11
Kradzież	15	13	13	28
Uszkodzenia mienia	-	1	1	3
Przestępstwa narkotykowe	-	-	2	-
Nietrzeźwi kierujący	47	25	47	49
Inne	5	4	8	14
Ogółem	83	55	90	107

Źródło: Dane ze statystyk Komendy Powiatowej Policji w Łęczycy

W omawianych latach najliczniejszą grupą przestępstw byli „nietrzeźwi kierujący”, „kradzieże” oraz „kradzieże z włamaniem”. Natomiast najmniej lub nie odnotowano przestępstw z zakresu przestępstw narkotykowych oraz uszkodzenia mienia. Z roku na rok ogólna liczba przestępstw rosła, miała na to wpływ wzrastająca ilość pijanych kierowców. Niepokojąca jest także, jedna z większych w powiecie, liczba kradzieży i kradzieży z włamaniem.

Jeśli chodzi o wypadki samochodowe na głównych drogach powiatu na terenie gminy Grabów w 2012 roku doszło do 2 wypadków, w których śmierć poniosła jedna osoba, a jedna została ranna. W danym roku doszło również do 35 kolizji.

Na terenie gminy ochronę przeciwpożarową sprawuje 14 jednostek OSP skupiających ogółem ponad 500 członków. Dwie z tych jednostek tj. OSP Grabów i OSP Sobótka Stara znajdują się w Krajowym Systemie Ratowniczo – Gaśniczym (KSRG) i ich terenem działania jest cały powiat łęczycki. Każda z tych jednostek posiada dwa samochody bojowe: duży ze zbiornikiem na wodę oraz mały ze sprzętem do ratownictwa drogowego. W 2010 roku odnotowano na terenie Gminy Grabów 19 pożarów, dla porównania w powiecie łęczyckim liczba ta wyniosła 163 (dane Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej).

III. Konsultacje społeczne.

III.1. Wyniki ankiet – czerwiec/lipiec 2014r.

- Konsultacje społeczne w Gminie przeprowadzone były w formie ankiet (8 pytań dotyczących stanu obecnego i szans rozwojowych gminy).

Otrzymano następujące wyniki:

a) warunki życia:

- Najgorzej został oceniony **stan nawierzchni dróg, lokalny rynek pracy, baza noclegowa i gastronomiczna, oraz brak infrastruktury kanalizacyjnej.**
 - Najlepiej została oceniona **opieka zdrowotna oraz stan środowiska naturalnego i warunki mieszkaniowe.**
- b) proponowane według ankietowanych kierunki działań:
- Inwestycje związane z rozbudową infrastruktury drogowej (remonty dróg, budowa nowych),
 - Promocja gminy na zewnątrz pod względem atrakcyjności krajobrazowej; rozwój bazy hotelowej i agroturystycznej,
 - Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i inwestowania kapitału spoza gminy,
 - Rozwój infrastruktury technicznej (sieć kanalizacyjna, gazowa itp.),
 - Rozbudowa obiektów sportowo – rekreacyjnych,
 - Wykorzystanie niskoemisyjnych i energooszczędnych technologii, rozwój „zielonych przemysłów” i usług na rzecz OZE.
- c) Podstawa do wykonania analizy SWOT:

Wskazane przez ankietowanych atuty gminy:

- *Istnienie na terenie gminy dwóch oczyszczalni ścieków;
- *Wysoki stopień zwodociągowania wsi;
- *Dobre połączenie drogowe ze stolicą i Łodzią – bliskość tras komunikacyjnych (samochodowych i kolejowych) krajowych i międzynarodowych;
- *Wysoka wartość rolnicza gleb;
- *Atrakcje turystyczne (Zamek w Besiekierach, Święto Palanta);
- *Dostęp do internetu;
- *Położenie geograficzne, tereny Natura 2000;
- *Lokalne tradycje i święta (Święto Palanta, Święto Mleka, Sobótka Świętojańska, Dzień Cebulowy)
- *Zrewitalizowany rynek;

*Dostępność opieki zdrowotnej;

*Dostępność szkół.

Wskazane przez ankietowanych słabe strony gminy:

*Mały i niezorganizowany rynek produktów rolnych w stosunku do podaży i słabe zorganizowanie rolników np. brak grup producenckich oraz brak przetwórstwa owocowo-warzywnego;

*Brak zakładów przemysłowych i słaba dostępność miejsc pracy poza rolnictwem, rosnące bezrobocie;

*Brak sieci gazowej na terenie gminy;

*Zły stan dróg;

*Brak chodników;

*Mały stopień skanalizowania gminy;

*Brak całodobowego domu opieki społecznej, lokali socjalnych;

*Za mało mieszkań dla osób młodych;

*Zaniedbane tereny zielone;

*Brak inicjatyw dla młodzieży;

*Niedostatecznie rozwinięta baza turystyczno-rekreacyjna.

Wskazane przez ankietowanych zagrożenia:

* Niechęć absolwentów szkół wyższych do osiedlania się na terenie gminy;

*Postępujące zanieczyszczenie środowiska, (w związku z tym konieczność zmniejszenia emisji CO₂, w związku z podpisaniem Pakietu Klimatycznego UE);

*Postępujący wzrost bezrobocia;

*Brak nowych inwestycji;

*Postrzeganie gminy jako nieatrakcyjnej turystycznie;

*Starzejące się społeczeństwo, duża ilość osób w wieku poprodukcyjnym.

Wskazane przez ankietowanych szanse:

- *Możliwość uzyskania przez gminę dofinansowania z funduszy europejskich;
- *Poprawa jakości wód Neru i utworzenie obszaru prawnie chronionego (parku ornitologicznego) jako podstawy rozwoju turystyki;
- *Bliskość autostrad A1 i A2 w pobliżu gminy;
- *inne (dobra infrastruktura, budowa dróg; inwestycje w młodych ludzi; rozwój usług związanych z rolnictwem; rozwój przemysłu związanego z rolnictwem; uwzględnienie w MPZP większych terenów pod działalność gospodarczo-przemysłową; czyste środowisko; informacja turystyczna (przewodniki, opracowania, aktywny udział regionalnych imprezach z promocją Grabowa).

d) zadania do zrealizowania w przyszłości:

1. Budowa, remont dróg;
2. Rozbudowa sieci kanalizacyjnej oraz przydomowych oczyszczalni;
3. Budowa sieci gazowej;
4. Inwestycje w OZE, fotowoltaika, kolektory słoneczne;
5. Modernizacja źródeł grzewczych, sieci ciepłowniczych;
6. Rozbudowa przedsiębiorstw przetwórstwa rolnego; budowa przetwórnictwa owocowo-warzywnego;
7. Stworzenie korzystnych warunków dla inwestorów/ułatwienie dla inwestorów; stworzenie strefy dla inwestorów; pozyskanie inwestorów spoza gminy;
8. Wzmocnienie i zabezpieczenie murów zamku w Besiekierach;
9. Rozwój bazy turystycznej na terenie gminy;
10. Rozwój punktów gastronomicznych, placówek usługowych;
11. Rozwój rynku pracy, rozwój rynku pracy poza sektorem rolniczym;
12. Stworzenie zaplecza kulturalnego dla dzieci i młodzieży, rozwój instytucji kulturalno-oświatowych;
13. Promocja i pomoc w utworzeniu grup producenckich;
14. Zwiększenie ilości punktów zbytu produktów rolnych;

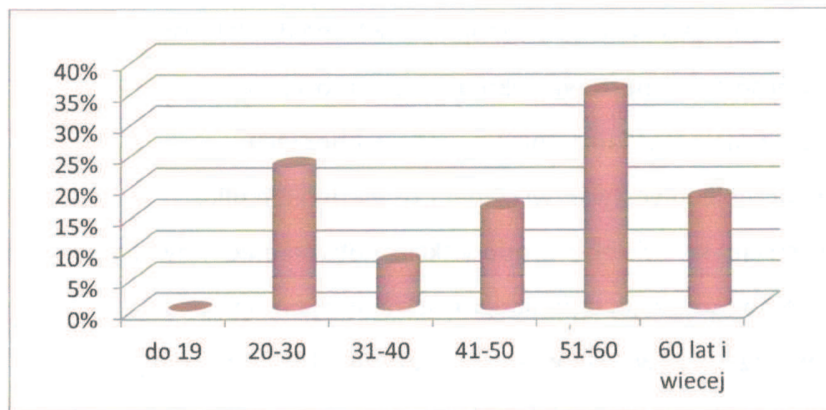
15. Wprowadzenie ulg podatkowych dla wchodzących inwestorów;
16. Dofinansowania dla rozpoczynających własną działalność;
17. Rozwój sektora sportowo-rekreacyjnego i rozrywki;
18. Modernizacja stacji uzdatniania wody w Chorkach;
18. Dokończenie inwestycji związanej z oświetleniem ulic;
19. Inwestycje w ochronę środowiska – utworzenie nowych terenów zielonych, termomodernizacje, ograniczenie szkodliwej emisji;
20. Rozwój szkolnictwa- poprzez wyposażenie obiektów, cyfryzację;
21. Poprawa standardu opieki zdrowotnej, monitorowanie działalności obecnych zakładów służby zdrowia;
22. Zadbanie o rowy i zakrzaczenie;
23. Internet szerokopasmowy;
24. Poprawa estetyki miejscowości Grabów oraz regionu;
25. Poprawa świadomości ekologicznej mieszkańców, oraz podniesienie świadomości i wrażliwości w zakresie dziedzictwa kulturowego;
26. Promowanie gminy, jako bazy logistycznej ze względu na bliskie położenie autostrad A1 i A2;
27. Promowanie gminy, jako atrakcji regionalnej, poprzez cykliczne imprezy.

W badaniu ankietowym możliwość udziału mieli wszyscy mieszkańcy Gminy Grabów. Konsultacje takie są niezwykle istotne w procesie przygotowywania strategii rozwoju, określaniu misji i wizji danego regionu. Pozwalają poznać opinię mieszkańców dotyczącą obecnej sytuacji w gminie, określić szanse i kierunki rozwoju, wskazać słabe strony. Wyniki badania pozwalają określić działania, jakie należy podjąć by poprawić warunki bytowe mieszkańców.

W badaniu udział wzięły osoby w różnym wieku oraz z różnym wykształceniem. Kobiety stanowiły 58%, a mężczyźni 49%. Poniższe wykresy charakteryzują badaną grupę ankietowanych:

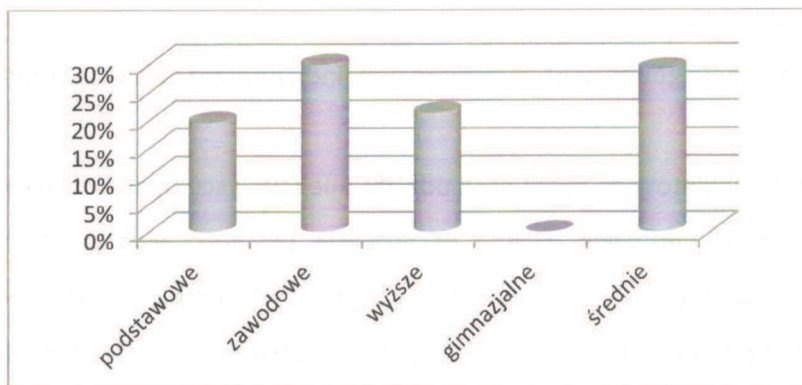
Wykres 6. Ankietowani według wieku

Źródło: opracowanie własne

Z powyższego wykresu wynika, że najliczniejszą grupę badanych stanowiły osoby w wieku 51-60 lat 35% badanych, osoby w wieku 60 lat i więcej 18% badanych, osoby w wieku 20-30 lat 23%, 31-40 lat 8%, była to najmniej liczna grupa, osoby wieku 41-50 lat stanowiły 16% badanych, w badaniu nie wzięła udziału ani jedna osoba w wieku do 19 roku życia.

Wykres 7. Ankietowani według wykształcenia

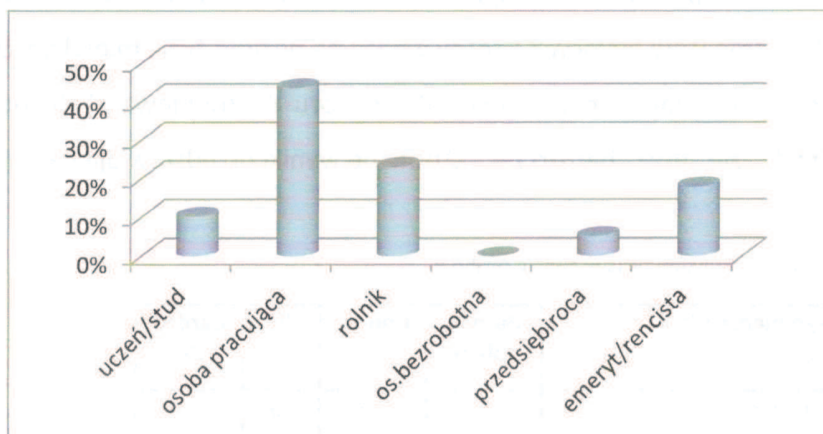

Źródło: opracowanie własne

Z powyższego wykresu wynika, iż największa liczba ankietowanych posiada wykształcenie średnie i zawodowe – kolejno 29% i 30% badanych, wyższe – 21% badanych, w badaniu najmniej liczną grupę stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym – 20% badanych.

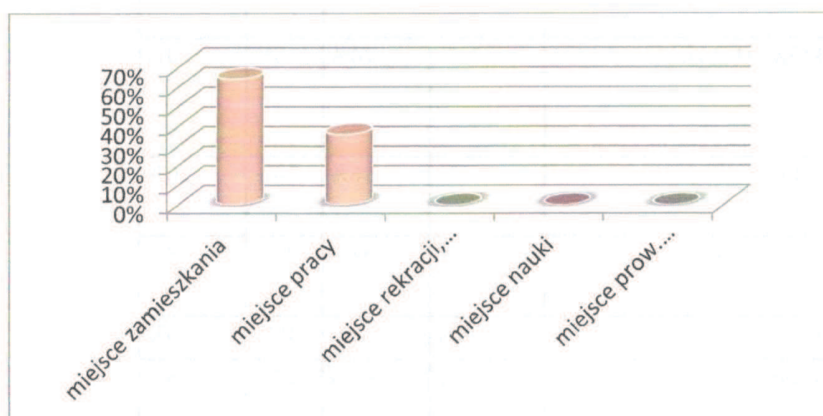
Wykres 8. Ankietowani według aktywności zawodowej

Źródło: opracowanie własne

W badaniu ankietowym wzięło udział najwięcej osób aktywnych zawodowo/pracujących - 44% badanych, liczną grupę stanowili również emeryci i renciści – 18%, uczniów/studentów wzięło udział w badaniu 10%, grupa osób związanych z rolnictwem stanowiła 23%, a grupa przedsiębiorców stanowiła 5 % badanych.

Wykres 9. Ankietowani według związku z Gminą Grabów

Źródło: opracowanie własne

Ze względu na powiązanie z Gminą Grabów, najwięcej ankietowanych wskazało Grabów jako miejsce zamieszkania – 64% badanych, pozostałe osoby określiły Gminę jako swoje miejsce pracy – 36% badanych.

W pytaniu 1. poproszono respondentów o ocenę warunków życia w gminie. Wymieniono 26 elementów mających istotny wpływ na poziom życia mieszkańców Grabowa. Respondenci oceniając daną pozycję mieli do wyboru 4 stopniową skalę ocen: „bardzo dobrze”, „dobrze”, „źle” oraz „bardzo źle”. Uzyskane wyniki przedstawiają się następująco:

Tabela 15. Wyniki oceny warunków życia w gminie Grabów

Wyszczególnienie / Ocena	Bardzo dobrze	Dobrze	Źle	Bardzo źle
Warunki mieszkaniowe	5%	90%	5%	0%
Bezpieczeństwo publiczne mieszkańców	10%	77%	10%	0%
Dostępność placówek przedszkolnych	13%	54%	5%	0%
Dostępność placówek szkolnych	34%	66%	0%	0%
Zajęcia pozalekcyjne dla dzieci i młodzieży	13%	55%	32%	0%
Dostępność punktów usługowo-handlowych	21%	74%	5%	0%
Stan nawierzchni dróg	0%	36%	54%	10%
Sieć wodociągowa i kanalizacyjna	3%	67%	26%	3%
Sieć energetyczna	3%	69%	18%	5%
Sieć telekomunikacyjna	8%	67%	22%	3%
Baza noclegowa i gastronomiczna	0%	22%	70%	8%
Transport publiczny (komunikacja zbiorowa)	3%	62%	32%	3%

Stan środowiska naturalnego		0%	89%	11%	0%
System segregacji odpadów na terenie gminy		18%	74%	8%	0%
Czystość i porządek na terenie gminy		4%	71%	25%	0%
Wyszczególnienie / Ocena		Bardzo dobrze	Dobrze	Źle	Bardzo źle
Opieka zdrowotna	Jakość	3%	69%	23%	5%
	Dostępność	5%	74%	18%	3%
Opieka społeczna	Jakość	3%	81%	17%	0%
	Dostępność	3%	84%	14%	0%
Oferta kulturalna	Jakość	5%	70%	22%	3%
	Dostępność	3%	66%	29%	3%
Oferta sportowo-rekreacyjna	Jakość	3%	67%	31%	0%
	Dostępność	6%	60%	34%	0%
Organizacja przestrzeni publicznej (parki, place zabaw)		3%	77%	21%	0%
Dostęp do Internetu		5%	79%	13%	3%
Lokalny rynek pracy, czyli możliwość znalezienia pracy na terenie gminy		0%	8%	49%	44%
Warunki prowadzenia działalności produkcyjnej, tj. udogodnienia i ulgi dla przedsiębiorców, dostęp do informacji na temat zakładania działalności		0%	33%	61%	6%
Oferta turystyczna gminy		0%	51%	43%	5%
Estetyka i wizerunek gminy		6%	94%	6%	0%

Promocja gminy	0%	72%	28%	0%
Inne:.....	brak	brak	brak	brak
.....				

Najgorzej oceniono pozycję „Lokalny rynek pracy, czyli możliwość znalezienia pracy na terenie gminy”, miał on największy procent wskazań odpowiedzi „bardzo źle” i „źle”, a procentowy udział najniższych ocen silnie przewyższa liczbę pozostałych wskazań. Mieszkańcy są niezadowoleni również ze stanu nawierzchni dróg – łączy procent odpowiedzi „źle” i „bardzo źle” wyniósł aż 90%. Słabe oceny uzyskał stan bazy noclegowej i gastronomicznej, jako jedyny cechuje się 70% udziałem odpowiedzi „źle”. Warunki prowadzenia działalności produkcyjnej również zostały ocenione przez mieszkańców na niezadawalającym poziomie – liczba zaznaczonych odpowiedzi „źle” stanowiła 61% wszystkich wskazań.

Natomiast najlepiej respondenci ocenili estetykę i wizerunek gminy, uzyskał on 94% odpowiedzi „dobrze” spośród ogółu. Mieszkańcy gminy ocenili pozytywnie także dostępność opieki zdrowotnej i stan środowiska naturalnego - ich udział we wskazaniach odpowiedzi „dobrze” nie schodził poniżej 80%.

Osoby wypełniający ankietę byli poproszeni o wskazanie pięciu przedsięwzięć na terenie gminy, które są ważne według nich w perspektywie najbliższych lat. Otrzymano następujące odpowiedzi.

Tabela 16. Ocena przyszłych przedsięwzięć

Proponowane kierunki działań	Wartość procentowa
Wspieranie rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości	10 %
Poprawa infrastruktury drogowej, tj. remonty i budowa dróg	15%
Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej i kanalizacyjnej	8%
Zwiększenie dostępności opieki zdrowotnej	7%
Zwiększenie bezpieczeństwa publicznego mieszkańców	7%
Budowa infrastruktury około drogowej (tj. oświetlenie uliczne, chodniki i ścieżki rowerowe, parkingi, wiaty przystankowe)	9%

Modernizacja oczyszczalni ścieków	5%
Zwiększenie pomocy socjalnej dla najuboższych	5%
Szersze wspieranie działań kulturalnych i artystycznych	5%
Budowa i modernizacja budynków użyteczności publicznej np. świetlic, ośrodków zdrowia, domów kultury itp.	3%
Dalsze działania w zakresie selekcji, wykorzystywania i zagospodarowania odpadów	3%
Budowa i rozbudowa obiektów sportowo-rekreacyjnych	9%
Rewitalizacja i renowacja zabytków gminy	8%
Poprawa estetyki gminy np. nowe tereny zielone	5%

Największa ilość mieszkańców wskazała, że poprawa infrastruktury drogowej (remonty i budowa dróg) jest najważniejszym działaniem do wykonania w perspektywie najbliższych lat. Dla przeważającej części osób wypełniających ankietę istotnym przedsięwzięciem jest również budowa infrastruktury około drogowej (tj. oświetlenie uliczne, chodniki i ścieżki rowerowe, parkingi, wiaty przystankowe). Mieszkańcy wskazali również, że ważna jest również rewitalizacja zabytków gminy oraz budowa obiektów sportowych.

W kolejnym pytaniu mieszkańcy zostali poproszeni o ocenienie, w jakim stopniu są zadowoleni z inwestycji przeprowadzonych do tej pory na terenie Gminy. Uzyskane wyniki prezentuje poniższa tabela.

Tabela 17. Zadowolenie z przeprowadzonych inwestycji

Odpowiedź	Procentowy udział wskazań
Inwestycje są wystarczające	8%
Inwestycje są przydatne, ale niewystarczające	92%
Inwestycje są mało przydatne	0%
Inwestycje nie są przydatne	0%

Mieszkańcy Gminy stanowczo wskazali, że dotychczas przeprowadzone inwestycje są przydatne, jednakże jest ich cały czas za mało. Dlatego zasadne jest, aby zwiększać ilość podejmowanych działań i przedsięwzięć dzięki np. wykorzystaniu środków europejskich.

Kolejna część ankiety dotyczyła działań związanych z kulturą, sportem i rekreacją. Mieszkańcy mieli za zadanie zdefiniować jak często uczestniczą w wydarzeniach kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych organizowanych na terenie Gminy oraz wskazać jakich wydarzeń tego typu brakuje.

Tabela 18. Częstotliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych

Odpowiedź	Procentowy udział wskazań
bardzo często	11%
często	50%
rzadko	37%
nigdy	3%

Mieszkańcy gminy zadeklarowali, że często uczestniczą w wydarzeniach związanych z kulturą, sportem i rekreacją. Trochę mniej (37%) osób korzysta z takich form aktywności rzadko. Jedynie 11% respondentów mogło się pochwalić bardzo częstym uczestnictwem w tego typu rozrywek na terenie Gminy Grabów.

Mieszkańcy wskazali, że w ofercie kulturowej i sportowej gminy najbardziej brakuje rajdów rowerowych, festynów i rozgrywek sportowych dla społeczności lokalnej, zajęć fitness czy siłowni. Osoby wypełniające ankietę zwrócili uwagę również, na niewystarczającą ofertę teatralną w Gminie.

Ankietowani zostali poproszeni o wypisanie atutów gminy. Otrzymano następujące wyniki (kolejność podpunktów odpowiada częstotliwości wskazań danego atutu):

- dobre połączenia drogowe (blisko autostrad)
- bogate atrakcje turystyczne
- czyste środowisko

- ruiny zamku Besiekiery
- święto palanta
- święto mleka
- położenie na terenie Natura 2000
- wysoki stopień zwodociągowania
- posiadanie dwóch oczyszczalni ścieków
- korzystny klimat – brak zakładów przemysłowych
- obchody dnia cebulowego
- dużo zieleni
- dobre położenie geograficzne
- blisko terenów geotermalnych
- rozbudowa ochotniczych straży
- zachowane bezpieczeństwo publiczne
- sieć szkół i warunki do wychowywania dzieci
- wiele wykształconych osób
- produkcja mleka, produkcja rolna – grupy producenckie
- niewygórowane ceny za sieć wodociągową, kanalizację, odpady itd.
- spokój
- posiadanie hali sportowej
- zrewitalizowany rynek na Placu Kościuszki w Grabowie

W oparciu o otrzymane wyniki mieszkańcy Gminy stwierdzili, że największymi atutami Grabowa jest jego lokalizacja w pobliżu autostrad, a co za tym idzie dobre połączenie drogowe z największymi aglomeracjami w regionie. Za kolejny atut ankietowani uznali atrakcje turystyczne i święta lokalne.

Respondenci mieli również wskazać cztery słabe strony. Poniższa tabela przedstawia otrzymane rezultaty.

Tabela 19. Wskazane przez ankietowanych słabe strony Gminy Grabów

Słaba strony gminy	Procentowy udział wskazań
Bezrobocie	13%
Brak pracy dla młodych ludzi	12%
Brak perspektyw dla młodych ludzi	10%
Brak nowych zakładów pracy	10%
Brak dróg i chodników	7%
Zły stan dróg	6%
Brak dobrych kąpielisk	5%
Niski budżet	6%
Niskie dochody przypadające na 1 mieszkańca	5%
Brak środków na przekwalifikowanie się rolników i rozwój małej przedsiębiorczości	6%
Brak rynku zbytu produktów rolnych	6%
Brak przemysłu przetwórczego	3%
Brak infrastruktury turystycznej	4%
Brak estetyki wsi/miasta	1%
Rozdrobnione rolnictwo	2%
Brak szkół w powiecie o szerokiej ofercie kierunków nauki	1%
Położenie geograficzne względem wielkich aglomeracji	1%
Słabo rozwinięta sieć komunikacyjna (transport autobusowy, PKP)	2%
Inne (brak wykorzystania funduszy z UE)	0%

Najwięcej wskazań wśród słabych stron otrzymało bezrobocie, jest to jeden z największych problemów w gminie, ale i w całym regionie. Istotnym problemem według mieszkańców jest także brak miejsc pracy dla młodych ludzi oraz perspektyw dla nich.

Ankietowani byli poproszeni o wskazanie 4 największych zagrożeń dla rozwoju gminy. Otrzymano następujące wyniki.

Tabela 20. Wskazane przez ankietowanych zagrożenia Gminy Grabów

Zagrożenia	Wartość procentowa
Przepływ ludności do dużych miast i aglomeracji	21%
Słaby rozwój gospodarczy	22%
Niestabilna sytuacja społeczno-polityczno-ekonomiczna	14%
Brak wykorzystywania odnawialnych źródeł energii	18%
Złe przepisy prawa i źle przeprowadzone reformy	7%
Słabe zainteresowanie promocją gminy samorządu	6%
Zmiany klimatyczne	3%
Wyprzedaż gruntów	3%
Zadłużanie się gminy	4%
Nietrafione inwestycje	1%

Największym zagrożeniem dla rozwoju gminy jest zjawisko związane z migracją ludności, jest ona typowo migracją zarobkową oraz związaną z wyjazdem młodych ludzi w celu kształcenia się w większych miastach. Może to doprowadzić do nasilania się niekorzystnych zjawisk w strukturze demograficznej gminy (zmniejszenie populacji, wzrost dysproporcji pomiędzy liczbą kobiet i mężczyzn w wieku produkcyjnym itp.). Ważnym czynnikiem hamującym postęp w gminie jest również słaby rozwój gospodarczy oraz niestabilna sytuacja społeczno-polityczno-ekonomiczna.

Ankietowani mieli również ustosunkować się do odnawialnych źródeł energii. Ponad ¾ osób biorących udział w badaniu stwierdziło, że są „za” takimi formami. Pozostała część mieszkańców odpowiedziała, że nie ma zdanie na ten temat.

Ostatnie dwa pytania ankiety dotyczyły komunikacji i pracy Urzędu Gminy w Grabowie. Celem pytania było zbadanie z jakich źródeł informacji najczęściej korzystają

mieszkańcy gminy oraz jak oceniają funkcjonowanie urzędu. Medium cieszącym się największym zainteresowaniem jest tablica ogłoszeń, która uzyskała 26% wskazań. Kolejnym źródłem informacji jest strona internetowa Gminy, a także pracownicy Urzędu Miejskiego.

Podsumowując ocenę pracy urzędników można z całą pewnością stwierdzić, że mieszkańcy są zadowoleni z funkcjonowania tej jednostki, odpowiedź „dobrze” uzyskała 72% wskazań, natomiast „bardzo dobrze” 26%. Niezadowolonych z pracy Urzędu było jedynie 3% uczestniczących w ankiecie.

Ankietowani, którzy zdecydowali się odpowiedzieć na kilka pytań dotyczących gminy Grabów, to w większości kobiety (58%). Wiekowo przeważały osoby pomiędzy 51., a 60. rokiem życia (35%), a pod względem wykształcenia, najwięcej ankietowanych posiadało wykształcenie zawodowe, średnie oraz wyższe. Wśród osób, które zdecydowały się na wzięcie udziału w ankiecie, przeważały osoby pracujące (44%), emeryci/renciści (18%) oraz rolnicy (23%). Jeśli chodzi o związek z terenem Gminy Grabów to przeważająca część osób ankietowanych to mieszkańcy gminy (64%) oraz osoby pracujące na tym terenie (36%).

IV. Analiza SWOT.

Analiza uwarunkowań rozwojowych SWOT, mająca postać analizy silnych i słabych stron gminy oraz szans i zagrożeń, została opracowana na podstawie: zdiagnozowanej w pierwszej części Strategii sytuacji społeczno – gospodarczej gminy Grabów, wyników ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców gminy oraz na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych. Analizie poddane zostały następujące strefy:

1. Gospodarcza
2. Infrastruktury technicznej i społecznej
3. Środowiska przyrodniczego
4. Społeczna

W sposób szczegółowy wyznaczono dla tych obszarów podstawowe mocne i słabe strony wynikające z uwarunkowań wewnętrznych oraz szanse i zagrożenia wynikające z uwarunkowań zewnętrznych, czyli czynników niezależnych od mieszkańców i władz gminy.

IV.1. Strefa gospodarcza.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Tradycje i duże doświadczenie w branży rolnej, uprawa warzyw • Dobra jakość gleb • Możliwość dywersyfikacji działalności rolniczej w kierunku agroturystyki, której sprzyjają warunki przyrodnicze • Możliwość rozwoju rolnictwa ekologicznego • Zasobność w surowce naturalne • Położenie na terenach Natura 2000 • Bliskość terenów geotermalnych	• Niski wskaźnik przedsiębiorczości • Trudności w pozyskiwaniu przez firmy kapitału na inwestycje • Małe zróżnicowanie prowadzonej na terenie gminy działalności gospodarczej • Rozproszenie podaży produktów rolnych, wynikające z małej skali produkcji towarowej • Niski poziom specjalizacji rolniczej • Ograniczony rynek zbytu na surowce • Wysokie koszty produkcji rolnej • Brak przemysłu przetwórczego • Brak organizacji wspierających rolników • Słabo rozwinięta baza noclegowa i turystyczna • Słaby rozwój agroturystyki • Niewystarczająca promocja gminy
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Możliwość wykorzystania wsparcia finansowego UE przez firmy na inwestycje rozwojowe • Możliwość skorzystania z doradztwa, również rolniczego, gospodarczego • Dostęp do tanich i preferencyjnych kredytów rolniczych • Możliwość tworzenia grup producenckich • Nowe technologie, wyższy poziom specjalizacji w rolnictwie • Rosnący popyt na dobra i usługi • Rosnący popyt na zdrową żywność • Rosnący popyt na agroturystykę • Możliwość wypromowania produktów	• Ograniczenie tempa rozwoju gospodarczego • Ograniczona wiedza na temat zewnętrznych środków pomocowych • Skomplikowana procedura ubiegania się o środki z UE • Brak efektywnej polityki państwa wspierającej sektor małych i średnich przedsiębiorstw • Wysokie koszty i ryzyko prowadzenia działalności gospodarczej • Wysokie koszty stworzenia i utrzymania nowych miejsc pracy • Wysokie wymagania jakościowe narzucane przez unijne dyrektywy

• lokalnych, związane ze wzrostem zainteresowania produktami regionalnymi • Korzystne położenie geograficzne • Możliwość nawiązania współpracy zagranicznej	• Niestabilna polityka rolna • Wahające się ceny produktów rolnych • Konkurencja ze strony podmiotów działających poza granicami gminy • Postępujące zanieczyszczenie środowiska • Zjawisko migracji zarobkowej
---	---

IV.2. Sfera infrastruktury społecznej i technicznej.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Centralne położenie w pobliżu ważnych ośrodków miejskich i ciągów komunikacyjnych, bliskie położenie autostrad A1 i A2 • Dwie oczyszczalnie ścieków • Wysoki poziom zводociągowania gminy • Prorozwojowa polityka gminy i powiatu • Dobra dostępność opieki zdrowotnej • Dobrze rozwinięta sieć energetyczna • Dostęp do internetu	• Brak kompleksowej sieci skanalizowania gminy • Zły stan techniczny dróg, słabo rozwinięta infrastruktura drogowa • Brak systemu zgazyfikowania gminy • Niedostatecznie rozwinięta baza sportowa i rekreacyjna • Niedobory w zakresie infrastruktury okołodrogowej • Mały budżet gminy na inwestycje infrastrukturalne • Niski poziom wykorzystania OZE
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Możliwość wykorzystania wsparcia finansowego UE w zakresie infrastruktury technicznej i społecznej • Pojawienie się nowych technologii • Bliskość autostrady A1 i A2	• Wysokie koszty inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej • Duża konkurencja w aplikowaniu o środki pochodzące z UE (zewnętrzne środki pomocowe) • Rosnące natężenie ruchu na drogach • Niewystarczające nakłady na remont dróg

IV.3. Strefa środowiska przyrodniczego

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- Ograniczona ilość zakładów przemysłowych - Dobry stan środowiska naturalnego - Duża lesistość terenu - Bliskość obszarów Natura 2000 (dolina Neru) - Duża ilość zabytków (ruiny zamku w Besiekierach) - Bliskość terenów geotermalnych - Bogata oferta turystyczna - Zrewitalizowany rynek	- Brak kompleksowej sieci skanalizowania gminy - Zaniedbane tereny zielone - Duża ilość przydomowych kotłowni na węgiel i koks - Niski poziom świadomości ekologicznej mieszkańców gminy
SZANSE	ZAGROŻENIA
- Możliwość wykorzystania wsparcia finansowego UE w zakresie przedsięwzięć wspierających/poprawiających stan środowiska naturalnego - Wzrastająca świadomość ekologiczna	- Rosnące natężenie ruchu drogowego - Rosnące zagrożenie klęskami naturalnymi - Wzrost poziomu zanieczyszczenia środowiska naturalnego - Ograniczenia wynikające z uregulowań dotyczących obszarów chronionych - Wzrost poziomu hałasu - Zagrożenie degradacją stanu jakości wód z powodu nieuporządkowanej gospodarki wodno-ściekowej

IV.4. Sfera społeczna.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- Działalność Gminnego Ośrodka Kultury - Działalność Ochotniczej Straży Pożarnej - Dobra organizacja systemu pomocy społecznej - Dostępność do ośrodków ochrony zdrowia - Lokalne tradycje - Dostępność szkół	- Brak atrakcyjnych inicjatyw dla młodzieży - Duży stopień bezrobocia wśród osób młodych - Migracje osób młodych i wykształconych w poszukiwaniu lepszych warunków pracy i życia - Niski stopień wykorzystania bazy kulturalnej,

• Wysoki stopień bezpieczeństwa publicznego • Hala sportowa • Organizacja Święta Palanta, Święta Mleka, Dnia Cebulowego – potencjalnych regionalnych produktów turystycznych, Sobótka Świętojańska • Wysoki poziom wykształcenia mieszkańców gminy	• Słabo rozwinięta oferta spędzania wolnego czasu • Rosnąca liczba osób korzystających z opieki społecznej • Brak całodobowego domu opieki społecznej, lokali socjalnych • Niewystarczające zasoby lokalowe, brak mieszkań dla osób młodych • Ograniczony dostęp do wysokospecjalistycznych usług medycznych • Słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Dostępność zewnętrznych środków pomocowych na doskonalenie lokalnych zasobów ludzkich oraz przystosowanie ich do aktualnych wymogów rynku pracy • Współpraca zagraniczna • Pojawienie się nowych instrumentów aktywizujących osoby bezrobotne • Aktywizacja społeczna poprzez systematyczny rozwój usług kulturalnych i sportowych przy wykorzystaniu zewnętrznych środków pomocowych	• Ograniczone środki budżetu gminy na dofinansowanie placówek oświatowych i kulturalnych • Ograniczone środki finansowe na organizację imprez sportowych i kulturalnych • Duża konkurencja przy aplikowaniu o zewnętrzne środki pomocowe, w tym dofinansowanie z UE • Brak programów pomocowych dla małych gospodarstw rolnych

V. Wizja i Misja rozwoju Gminy Grabów.

Zgodnie z zasadami tworzenia dokumentu strategicznego niezwykle istotnym czynnikiem jest określenie wizji i misji. Wizja to określenie, jak przyjęta polityka prorozwojowa wpłynie na gminę, w jaki sposób ją zmieni i jaka się ona stanie po jej wprowadzeniu. Innymi słowy, wizja opisuje pożądany obraz gminy, jaki ma zostać osiągnięty dzięki ustalonemu i zawartemu w strategii programowi jej rozwoju. Oczywiście powinna ona wynikać z przeprowadzonej wcześniej diagnozy stanu obecnego oraz analizy konsultacji społecznych.

Zgodnie z powyższym wizję Gminy Grabów sformułowano następująco:

Gmina Grabów jest sprzyjającym miejscem życia dla mieszkańców i turystów odwiedzających gminę oraz gospodarstw rolnych. To obszar atrakcyjny kulturowo i przyrodniczo, nastawiony na rozwój nowoczesnej infrastruktury i efektywnego rolnictwa. To gmina, która uwzględnia potrzeby oraz dążenia lokalnej społeczności, wspiera przedsiębiorczość i generuje pozytywne zjawiska społeczne.

Wykonaniu przyjętej wizji służy misja, czyli całościowe, generalne ujęcie działań, jakie muszą zostać podjęte w gminie, by założona wizja rozwoju została osiągnięta. Misja ma na celu ukierunkowanie podejmowanych działań tak, by przyniosły one oczekiwane efekty. Misją strategiczną dla gminy Grabów jest:

Gmina Grabów – atrakcyjna turystycznie, czysta ekologicznie, zasobna ekonomicznie dzięki: bogatemu dziedzictwu kulturowemu, wyspecjalizowanemu rolnictwu, zmodernizowanej infrastrukturze technicznej oraz turystyce, wykształconym mieszkańcom i ich przedsiębiorczości; zaspokajająca potrzeby bytowe mieszkańców, przyjazna dla inwestorów i gości.

Z przyjętej misji wynika, iż Gmina Grabów to obszar rolniczy, należy więc rozwijać pozostałe branże gospodarki lokalnej, tworzyć nowe miejsca pracy, które zapobiegać będą rosnącemu bezrobociu, a także migracjom zarobkowym ludności. Polityka prowadzona na terenie gminy będzie kładła nacisk na rozwój infrastruktury technicznej, komunalnej, tak by zaspokoić potrzeby bytowe jej mieszkańców. Zostaną zainicjowane działania pobudzające sferę społeczną oraz procesy gospodarcze. Wszystkie działania będą prowadzone zgodnie z zasadami ochrony środowiska, by nie dopuścić do zniszczenia walorów gminy. Wizja oraz misja gwarantują odpowiednie ukierunkowanie polityki programowania rozwoju na terenie gminy, natomiast szczegółowo zaplanowane działania i zadania stymulujące szeroko pojęty rozwój ujęte są na poziomie celów operacyjnych, przypisanych do celów strategicznych każdego obszaru problemowego.

VI. Obszary problemowe, cele strategiczne i działania.

Biorąc pod uwagę nakreślone przez mieszkańców Gminy Grabów problemy oraz analizując mocne strony Gminy można zdefiniować główne cele Strategii, a także działania, które będą przeprowadzone w przyszłości.

CEL 1: ROZWÓJ I WZMOCNIENIE SEKTORA GOSPODARKI I EDUKACJI W GMINIE.

Proponowane działania:

1.1. Wzmacnianie i promocja przedsiębiorczości wśród mieszkańców:

- a) Realizacja „miękkich” szkoleń dla mieszkańców – w zakresie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej;
- b) Rozwój oferty oraz poprawa dostępności instrumentów wspierania mikro i małej przedsiębiorczości;
- c) Współpraca z lokalnym biznesem w kreowaniu warunków do prowadzenia małej przedsiębiorczości;
- d) Rozwój infrastruktury związanej z branżą warzywną (stworzenie chłodni, suszarni, sortowni, kwaszarni).

1.2. Efektywny system edukacji dzięki dostosowaniu oferty edukacyjnej do aktualnej sytuacji na rynku pracy oraz poprawa jej jakości:

- a) Doskonalenie kadry pedagogicznej;
- b) Tworzenie programów nauczania w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych/poszerzenie oferty/współpraca z uczelniami wyższymi;
- c) Rozbudowa oferty zajęć pozalekcyjnych;
- d) Budowa przedszkoli np. przy szkołach podstawowych;

- e) Promowanie zawodów technicznych w gimnazjach i szkołach podstawowych/rozwój kompetencji kluczowych;
- f) Organizacja kursów i szkoleń pozwalających na zdobycie czy uzupełnienie kwalifikacji zawodowych;
- g) Kształtowanie i promocja postaw związanych z uczeniem się przez całe życie;

1.3. Budowa infrastruktury gospodarczej:

- a) Planowanie i tworzenie stref aktywności gospodarczej, w tym m.in. we współpracy z podmiotami komercyjnymi;
- b) Współpraca w zakresie rozwoju inkubatorów przedsiębiorczości oraz innych form stowarzyszeniowych, w szczególności ukierunkowanych na przedsiębiorców lokalnych;
- c) Rozwój oferty inwestycyjnej oraz poprawa standardów obsługi inwestorów;
- d) Wspieranie lokalnych inicjatyw gospodarczych, m.in. poprzez wprowadzenie ulg i zachęt dla przedsiębiorców i osób planujących rozpocząć własną działalność gospodarczą;
- e) Wsparcie rozwoju nowoczesnych technologii.

1.4. Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy:

- a) Rozwój systemu szkoleń i kursów zawodowych dla osób bezrobotnych oraz wymagających zmiany kwalifikacji;
- b) Rozwój pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego;
- c) Wspieranie szkoleń i doradztwa w zakresie przedsiębiorczości, w tym dotyczących zakładania i prowadzenia własnego biznesu;
- d) Rozwój oferty w zakresie usług dotyczących podnoszenia oraz zmiany kwalifikacji na różnych etapach życia – w powiązaniu z potrzebami lokalnego rynku pracy;
- e) Wsparcie instytucji realizujących programy kształcenia zawodowego.

1.5. Budowa infrastruktury komunikacyjnej:

- a) Budowa, modernizacja i przebudowa dróg gminnych, budowa chodników;
- b) Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym;
- c) Współpraca w zakresie dostosowania rozkładu jazdy komunikacji autobusowej do potrzeb mieszkańców i turystów.

CEL 2: ROZWÓJ I WZMOCNIENIE DZIAŁALNOŚCI TURYSTYCZNO-REKREACYJNEJ, OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY.

Proponowane działania:

2.1. Wsparcie rozwoju turystyki:

- a) Polepszenie bazy turystycznej poprzez rozwój szlaków turystycznych – pieszych, rowerowych stworzenie ścieżek edukacyjnych, kulturowych;
- b) Wsparcie dla rozwoju i modernizacji infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej na terenie gminy;
- c) Rozwój, promocja oraz tworzenie nowych produktów turystycznych i kulturowych w oparciu o tradycje gminy i regionu.
- d) Profesjonalny i skuteczny system promocji walorów turystyczno-rekreacyjnych gminy oraz wsparcie promocyjne produktów turystycznych i wydarzeń kulturalnych i twórczych;
- e) Organizacja imprez o charakterze ponadlokalnym, bazujących na tradycji i specyfice gminy;
- f) Rozwój turystyki rekreacyjno – sportowej (np. siłownie w parkach, modernizacja istniejących obiektów sportowych, organizacja imprez i zawodów sportowych, wspieranie Ligi Palaniarskiej, polepszanie infrastruktury przyszkolnej, orliki, utworzenie sezonowego kąpieliska na bazie fosy zamku w Besiekierach);

- g) Rozwój bazy noclegowo – gastronomicznej (np. rozwój agroturystyki, przygotowanie terenów inwestycyjnych i zapewnienie odpowiedniej infrastruktury pod obiekty turystyczne i gastronomiczne, wyznaczenie miejsca i zaplanowanie obiektów noclegowych np. hotelu, zajazdów, pól namiotowych, kempingów);
- h) Rewitalizacja publicznych terenów zieleni.

2.2 Ochrona tożsamości lokalnej:

- a) Poprawa stanu i sposobu użytkowania zabytków dziedzictwa kulturowego, zachowanie, rewitalizacja i przeciwdziałanie procesowi ich degradacji oraz udostępnianie (ze szczególnym uwzględnieniem dni weekendowych);
- b) Współpraca z sektorem biznesu w zakresie wykorzystania potencjału ekonomicznego dziedzictwa kulturowego gminy (włączanie wartości dziedzictwa w obieg gospodarczy, m.in. współpraca w zakresie organizacji różnorodnych imprez);
- c) Odtworzenie tożsamości lokalnej i regionalnej szczególnie poprzez kultywowanie i promocję tradycji lokalnych, wspieranie lokalnych twórców;
- d) Inicjowanie i wspieranie działań, mających na celu rozbudzenie i podnoszenie społecznej świadomości i wrażliwości w zakresie dziedzictwa kulturowego, w tym m.in. badanie i dokumentowanie lokalnego i regionalnego dziedzictwa kulturowego;

CEL 3: ROZWÓJ USŁUG PUBLICZNYCH.

Proponowane działania:

3.1. Rozwój infrastruktury technicznej:

- a) Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej;
- b) Rozbudowa sieci wodociągowej;
- c) Rozbudowa przydomowych oczyszczalni ścieków;
- d) Budowa sieci gazociągowej;

- e) Modernizacja kotłowni w zakresie wymiany źródeł grzewczych na nowoczesne i ekologiczne;
- f) Wymiana sieci ciepłowniczych przynoszących straty ciepła;
- g) Budowa nowych systemów ciepłowniczych;
- h) Budowa/remont zasobów mieszkaniowych;
- i) Modernizacja targowiska gminnego.

3.2. Wzrost bezpieczeństwa mieszkańców:

- a) Poszerzanie/budowa monitoringu w miejscach publicznych;
- b) Wspieranie OSP w zakresie doposażenia w sprzęt; przebudowa strażnic w celu przystosowania ich do pełnienia funkcji świetlic wiejskich;
- c) Budowa całodobowego domu opieki socjalnej, lokali socjalnych, środowiskowych domów opieki społecznej;
- d) Prewencja, edukacja i profilaktyka wśród dzieci i młodzieży – bezpieczeństwo na drodze, unikanie zagrożeń, pierwsza pomoc;
- e) Kształtowanie i promocja postaw, aktywna edukacja na rzecz zdrowego i aktywnego stylu życia;
- f) Organizowanie i wspieranie akcji oraz programów profilaktycznych, badań i konsultacji medycznych dla mieszkańców gminy;
- g) Organizowanie i wspieranie akcji informacyjno-uświadamiających dotyczących bezpieczeństwa w zakresie zdrowotnym i społecznym;
- h) Działania dostosowawcze w ramach polityki społecznej w kontekście starzenia się społeczeństwa (adaptacja działań do zmieniających się potrzeb społecznych, rozszerzenie oferty dla osób starszych);
- i) Wsparcie i aktywizacja osób niepełnosprawnych, w tym wyrównywanie szans w dostępie do edukacji oraz rynku pracy, a także likwidacja barier architektonicznych;
- j) Prowadzenie działań z zakresu profilaktyki uzależnień, w tym wśród dzieci i młodzieży;

- k) Wspieranie działań w zakresie rozwoju poradnictwa związanego z uzależnieniami – punkty konsultacyjne, grupy samopomocowe;
- l) Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

3.3. Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego:

- a) Wsparcie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (w tym m.in. fotowoltaika i kolektory słoneczne);
- b) Optymalizacja kosztów energii poprzez organizowanie grupowych (z innymi samorządami) zakupów energii;
- c) Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i obiektów zamieszkania zbiorowego;
- d) Edukacja ekologiczna i promocja postaw ekologicznych;
- e) Sprawny i efektywny system gospodarki odpadami (w tym utylizacja i recykling).

VII. Wytyczne w nowym okresie budżetowania – aktualne unijne i krajowe dokumenty strategiczne.

VII.1. Europa 2020

Strategia „Europa 2020” jest dokumentem na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Stanowi ona długookresową strategię rozwoju Unii Europejskiej na lata 2010-2020. Jest ona zarówno kontynuacją wizji rozwoju nakreślonej przez Strategię Lizbońską jak i próba odpowiedzi na słabość europejskiej gospodarki, które ujawniły się podczas ostatniego kryzysu gospodarczego. Fundamentalnym celem dokumentu jest przyspieszenie wzrostu gospodarczego i zwiększenie zatrudnienia w Unii Europejskiej. Model europejskiej gospodarki ma się opierać na trzech współzależnych i wzajemnie uzupełniających się priorytetach:

1. Wzrost inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach.

2. Wzrost zrównoważony – transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, konkurencyjnej, efektywnej korzystającej z zasobów.

3. Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

Do oceny postępów w realizacji strategii określono pięć wymiernych celów rozwojowych do osiągnięcia w roku 2020 na poziomie unijnym.

CEL 1: OSIĄGNIĘCIE WSKAŹNIKA ZATRUDNIENIA NA POZIOMIE 75%, wśród kobiet i mężczyzn w wieku 20–64 lat, w tym poprzez zwiększenie zatrudnienia młodzieży, osób starszych i pracowników niskowyzwalifikowanych oraz skuteczniejszą integrację legalnych imigrantów.

CEL 2: POPRAWA WARUNKÓW PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI BADAWCZO-ROZWOJOWEJ, w szczególności z myślą o tym, aby łączny poziom inwestycji publicznych i prywatnych w tym sektorze osiągnął 3% PKB; ponadto Komisja Europejska opracuje wskaźnik odzwierciedlający efektywność działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej.

CEL 3: ZMNIEJSZENIE EMISJI GAZÓW CIEPLARNIANYCH O 20%, w porównaniu z poziomami z 1990 r.; zwiększenie do 20% udziału energii odnawialnej w ogólnym zużyciu energii; dążenie do zwiększenia efektywności energetycznej o 20%. Unia Europejska zdecydowana jest podjąć decyzję o osiągnięciu do 2020 r. 30-procentowej redukcji emisji w porównaniu z poziomami z 1990 r., o ile inne kraje rozwinięte zobowiążą się do porównywalnych redukcji emisji, a kraje rozwijające się wniosą wkład na miarę swoich zobowiązań i możliwości.

CEL 4: PODNIESIENIE POZIOMU WYKSZTAŁCENIA, zwłaszcza poprzez dążenie do zmniejszenia odsetka osób zbyt wcześnie kończących naukę do poniżej 10% oraz poprzez zwiększenie do co najmniej 40% odsetka osób w wieku 30–34 lat mających wykształcenie wyższe lub równoważne.

CEL 5: WSPIERANIE WŁĄCZENIA SPOŁECZNEGO, zwłaszcza przez ograniczanie ubóstwa, mając na celu wydzwignięcie z ubóstwa lub wykluczenia społecznego, co najmniej 20 mln obywateli.

VII.2. Strategia Rozwoju Kraju 2020

SRK 2020 jest elementem nowego systemu zarządzania rozwojem kraju, którego fundamenty zostały określone w znowelizowanej ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712, z późn. zm.) oraz w przyjętym przez Radę Ministrów 27 kwietnia 2009 r. dokumencie Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski. Dokument ten jest główną strategią rozwojową w średnim horyzoncie czasowym, wskazuje strategiczne zadania państwa, których podjęcie w perspektywie najbliższych lat jest niezbędne do wzmocnienia procesów rozwojowych (wraz z szacunkowymi wielkościami potrzebnych środków finansowych). SRK 2020 oparta jest na scenariuszu stabilnego rozwoju. Szczególne znaczenie będzie miał rozwój sytuacji w gospodarce światowej, a w szczególności w strefie euro. Celem głównym Strategii jest *„wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności”*.

Dokument wyznacza trzy obszary strategiczne, w których koncentrować się będą główne działania oraz określa, jakie interwencje są niezbędne w perspektywie średniookresowej w celu przyspieszenia procesów rozwojowych:

- **Sprawne i efektywne państwo**
- **Konkurencyjna gospodarka**
- **Spójność społeczna i terytorialna**

W ramach każdego z w/w obszarów zdefiniowano konkretne cele i poddziałania, wybrano i zaznaczono z nich te, które wpisują się w cele Strategii Rozwoju Gminy Grabów.

Obszar strategiczny I. Sprawne i efektywne państwo	Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem
	<u>Priorytetowe kierunki interwencji publicznej:</u> I.1.1. Uporządkowanie kompetencji

	umożliwiającej realizację działań rozwojowych. I.1.2. Zwiększenie efektywności instytucji publicznych. I.1.3. Wprowadzenie jednolitych zasad e-gov w administracji (e-administracja). I.1.4. Poprawa jakości prawa. I.1.5. Zapewnienie ładu przestrzennego Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela <u>Priorytetowe kierunki interwencji publicznej:</u> I.3.1. Poprawa skuteczności wymiaru sprawiedliwości. <i>I.3.2. Rozwój kapitału społecznego.</i> I.3.3. Zwiększenie bezpieczeństwa obywatela. I.3.4. Utrwalenie bezpieczeństwa narodowego.
	Cel I.2. Zapewnienie środków na działania rozwojowe <u>Priorytetowe kierunki interwencji publicznej:</u> I.2.1. Modernizacja struktury wydatków publicznych. I.2.2. Poprawa efektywności środków publicznych. <i>I.2.3. Zwiększenie wykorzystania środków pozabudżetowych.</i>

	Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela <u>Priorytetowe kierunki interwencji publicznej:</u> I.3.1. Poprawa skuteczności wymiaru sprawiedliwości. <i>I.3.2. Rozwój kapitału społecznego.</i> I.3.3. Zwiększenie bezpieczeństwa obywatela. I.3.4. Utrwalenie bezpieczeństwa narodowego.
	Cel II.1. Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej <u>Priorytetowe kierunki interwencji publicznej:</u> II.1.1. Uzdrowienie finansów publicznych. <i>II.1.2. Zwiększenie stopy oszczędności i inwestycji.</i> II.1.3. Integracja ze strefą euro II.1.4. Rozwój eksportu towarów i usług. Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki <u>Priorytetowe kierunki interwencji publicznej:</u> II.2.1. Zwiększenie produktywności gospodarki. II.2.2. Wzrost udziału przemysłów i usług średnio i wysoko zaawansowanych technologicznie. <i>II.2.3. Zwiększenie konkurencyjności i</i>
Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka	

	<i>modernizacja sektora rolno-spożywczego.</i> <i>II.2.4. Poprawa warunków ramowych dla prowadzenia działalności gospodarczej.</i>
	Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki <u>Priorytetowe kierunki interwencji publicznej:</u> II.3.1. Wzrost popytu na wyniki badań naukowych. II.3.2. Podwyższenie stopnia komercjalizacji badań. II.3.3. Zapewnienie kadr dla B+R. II.3.4. Zwiększenie wykorzystania rozwiązań innowacyjnych.
	Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego <u>Priorytetowe kierunki interwencji publicznej:</u> <i>II.4.1. Zwiększenie aktywności zawodowej.</i> <i>II.4.2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego.</i> <i>II.4.3. Zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej.</i>
	Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych <u>Priorytetowe kierunki interwencji publicznej:</u> <i>II.5.1. Zapewnienie powszechnego dostępu do Internetu.</i> II.5.2. Upowszechnienie wykorzystania technologii cyfrowych. II.5.3. Zapewnienie odpowiedniej jakości treści i usług cyfrowych.

	Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko <u>Priorytetowe kierunki interwencji publicznej:</u> II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami. II.6.2. Poprawa efektywności energetycznej. II.6.3. Zwiększenie dywersyfikacji dostaw paliw i energii. II.6.4. Poprawa stanu środowiska. II.6.5. Adaptacja do zmian klimatu.
	Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu <u>Priorytetowe kierunki interwencji publicznej:</u> II.7.1. Zwiększenie efektywności zarządzania w sektorze transportowym. II.7.2. Modernizacja i rozbudowa połączeń transportowych II.7.3. Udrożnienie obszarów miejskich.
Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna	Cel III.1. Integracja społeczna <u>Priorytetowe kierunki interwencji publicznej:</u> III.1.1. Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. III.1.2. Zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej zagrożonych.
	Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych

	<u>Priorytetowe kierunki interwencji publicznej:</u>
	III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych.
	III.2.2. Zwiększenie efektywności systemu świadczeń usług publicznych.
	Cel.III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracji przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych
	<u>Priorytetowe kierunki interwencji publicznej:</u>
	III.3.1. Tworzenie warunków instytucjonalnych, prawnych i finansowych dla realizacji działań rozwojowych w regionach.
	III.3.2. Wzmacnianie ośrodków wojewódzkich.
	<i>III.3.3. Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmacnianie potencjału obszarów wiejskich.</i>
	<i>III.3.4. Zwiększenie spójności terytorialnej.</i>

SRK 2020 jest dokumentem podlegającym bezpośrednio pod Długookresową Strategię Rozwoju Kraju 2030. Jednocześnie pełni nadrzędną funkcję wobec Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego oraz Strategii Rozwoju Powiatu Łęczyckiego oraz Strategii Rozwoju Gminy Grabów.

VII.3. Raport „Polska 2030. Wyzwania rozwojowe”

Polska 2030 jest raportem stanowiącym podstawę długookresowej strategii rozwoju kraju. Ma on charakter tzw. zielonej księgi (*green paper*), co oznacza, że jego celem nie jest prezentacja gotowych konkretnych rozwiązań, lecz głównie zainicjowanie debaty publicznej poświęconej wyzwaniom rozwojowym Polski.

Raport Polska 2030 prezentuje w swojej treści 10 kluczowych wyzwań, jakie stoją przed Polską:

- wzrost i konkurencyjność,
- sytuacja demograficzna,
- wysoka aktywność zawodowa oraz adaptacyjność zasobów pracy,
- odpowiedni potencjał infrastruktury,
- bezpieczeństwo energetyczno-klimatyczne,
- gospodarka oparta na wiedzy i rozwój kapitału intelektualnego,
- solidarność i spójność regionalna,
- poprawa spójności społecznej,
- sprawne państwo,
- wzrost kapitału społecznego Polski.

Wyżej opisane wyzwania wpisują się w główne cele Strategii Rozwoju Gminy Grabów, są to m.in. **wysoka aktywność zawodowa oraz adaptacyjność zasobów pracy, odpowiedni potencjał infrastruktury, gospodarka oparta na wiedzy i rozwój kapitału intelektualnego**. Jest to jednoznaczne z tym, iż niniejszy dokument wpisuje się w dokument strategiczny wyższego rzędu, którym jest w/w Raport Polska 2030.

VII.4. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

KPKZ 2030 stanowi najważniejszy dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski. Jego strategicznym celem jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenie

zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie. Dokument ten kładzie szczególny nacisk na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, ponieważ decyduje on o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe. Koncepcja formułuje także zasady i działania służące zapobieganiu konfliktom w gospodarowaniu przestrzenią i zapewnieniu bezpieczeństwa, w tym powodziowego.

KPKZ 2030 wyznacza 6 celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju:

1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności.
2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.
3. **Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.**
4. **Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.**
5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.
6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Główne obszary działań dokumentu strategicznego Gminy Grabów są tożsame z w/w celami KPKZ 2030. Cel nr 3 i nr 4 pokrywa się z priorytetami zdefiniowanymi w Strategii Rozwoju Gminy Grabów.

VII.5. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: regiony, Miasta, Obszary Wiejskie (KSRR)

KSRR 2010-2020 jest dokumentem określającym cele i sposób prowadzenia polityki rozwoju kraju w ujęciu regionalnym (wojewódzkim). Strategia wyznacza cele i priorytety rozwoju kraju w wymiarze terytorialnym, określa rolę regionów w tym procesie, nakreśla zasady koordynacji działań rozwojowych wykonywanych przez różne podmioty publiczne.

Celem strategicznym tego dokumentu jest efektywne wykorzystanie specyficznych, regionalnych oraz terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym.

Rozwinięciem tego celu są trzy cele szczegółowe polityki regionalnej:

1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów
2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych
3. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.

W ramach każdego celu określono konkretne priorytety i działania. Cele Strategii Rozwoju Gminy Grabów wpisują się m.in. w działanie **1.2. Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji poza miastami wojewódzkimi**, a konkretnie w punkt 1.2.3. *Rozwijanie potencjału rozwojowego i absorpcyjnego obszarów wiejskich*. Priorytety są zbieżne również z podziałaniem 1.3.5. *Dywersyfikacja źródeł i efektywne wykorzystanie energii oraz reagowanie na zagrożenia naturalne* oraz 1.3.6. *Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego*, w ramach kierunku działania polityki regionalnej **1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne**.

Wyznaczone zadania w niniejszym dokumencie wpisują się również w działanie **2.2 Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe** (w usługi edukacyjne

i szkoleniowe, usługi komunikacyjne, usługi komunalne i związane z ochroną środowiska, usługi kulturalne).

VII.6. Krajowy Program Reform, Europa 2020

KPR jest dokumentem, który pokazuje jak Polska w najbliższych latach odpowie na stojące przed nią wyzwania. Konstrukcja KPR zakłada korelację polskich celów rozwojowych z priorytetami wyznaczonymi w strategii „Europa 2020” tj.:

- rozwojem gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach (ang. smart growth)
- promowaniem gospodarki zrównoważonej – mniej obciążającej środowisko, efektywniej wykorzystującej zasoby, a zarazem konkurencyjnej (ang. sustainable growth)
- wzmacnianiem gospodarki charakteryzującej się wysokim zatrudnieniem oraz spójnością ekonomiczną, społeczną i terytorialną (ang. inclusive growth)

2. Główne obszary problemowe

- wysoki deficyt strukturalny finansów publicznych,
- niedostateczny ogólny poziom wydatków inwestycyjnych,
- nadmierne obciążenia regulacyjne i administracyjne,
- niski poziom podaży pracy połączony z nieadekwatną jej strukturą,
- niedostateczny poziom zdolności innowacyjnych przedsiębiorstw

KRP skupia się na tych działaniach, które mają na celu odrabianie zaległości rozwojowych oraz budowie nowych przewag konkurencyjnych, w trzech obszarach priorytetowych:

- 1) Infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego;
- 2) Innowacyjność dla wzrostu inteligentnego;
- 3) Aktywność dla wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu.

ad 1. Odrabianie zaległości rozwojowych będzie polegać przede wszystkim na zmniejszeniu dystansu infrastrukturalnego m.in. w transporcie, energetyce, telekomunikacji, infrastrukturze społecznej oraz poprawie otoczenia regulacyjnego i działań na rzecz

podniesienia jakości stanowionego prawa, z zachowaniem wysokiej jakości usług świadczonych przez administrację publiczną.

ad 2. Budowanie nowych przewag konkurencyjnych wymaga przede wszystkim działań związanych z poprawą zdolności innowacyjnych przedsiębiorstw oraz społeczeństwa. Działania te powinny się skupiać na wzmacnianiu kadry nauczającej w rozwoju kompetencji związanych z kreatywnością i innowacyjnością w zakresie metod nauczania. Ważne jest również wzmocnienie powiązań między szkolnictwem wyższym, sektorem nauki i sferą gospodarki.

ad 3. Istotne pozostaje także stawienie czoła wyzwaniom związanym z globalizacją, starzeniem się społeczeństw czy rosnącą potrzebą racjonalnego wykorzystywania zasobów środowiska oraz ochrony klimatu.

Cel 1. Infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego	<u>Działania w ramach celu:</u> 1.1. Zarządzanie strategiczne; 1.2. Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska; 1.3. Rozwój i modernizacja infrastruktury transportowej; 1.4. Rozwój i modernizacja infrastruktury energetycznej; 1.5. Rozwój i modernizacja infrastruktury teleinformatycznej i telekomunikacyjnej; 1.6. Rozwój i modernizacja infrastruktury B+R; 1.7. Rozwój i modernizacja infrastruktury społecznej;
---	---

Cel 2. Innowacyjność dla wzrostu inteligentnego	<u>Działania w ramach celu:</u> 2.1. Otoczenie prawno-instytucjonalne: informatyzacja administracji; 2.2. Dostęp do finansowania – Program Rozwoju Przedsiębiorstw, Promocja Partnerstwa Publiczno – Prywatnego; 2.3. Nowe kierunki rozwoju innowacyjności; 2.4. Kapitał intelektualny dla innowacyjności; 2.5. Nauka bliżej gospodarki; 2.6. Świadome zarządzanie motorem innowacyjności
Cel 3. Aktywność dla wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu	<u>Działania w ramach celu:</u> 3.1. Nowoczesny rynek pracy; 3.2. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

Ramy dla KPR stanowi Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju pn. „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności” oraz Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju i Plan Zagospodarowania Przestrzennego Kraju. Opisywany dokument stanowi nadrzędną rolę wobec Strategii Rozwoju Powiatu Łęczyckiego i Strategii Rozwoju Gminy Grabów.

VII.7. Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 jest jednym z najważniejszych dokumentów samorządu województwa, który określa wizję rozwoju, cele oraz główne działania zmierzające do ich osiągnięcia.

W celu wspierania pozytywnych przemian, niwelowania głównych barier rozwojowych w regionie a także efektywnego wykorzystania zasobów *Strategia* zakłada, iż polityka regionalna będzie realizowana w dwóch płaszczyznach horyzontalnej oraz terytorialno-funkcjonalnej.

Polityka horyzontalna obejmie swym oddziaływaniem obszar całego województwa. Złożą się na nią trzy filary rozwoju obejmujące sferę gospodarczą, społeczną i przestrzenną, dzięki którym możliwe będzie osiągnięcie spójności w rozwoju na poziomie regionalnym (spójność terytorialna).

Lepszemu wykorzystaniu specyfiki poszczególnych obszarów województwa sprzyjać będzie uzupełnienie polityki horyzontalnej o politykę terytorialno-funkcjonalną oddziaływującą tematycznie na tereny obszarów miejskich, obszarów wiejskich oraz wyspecjalizowane obszary funkcjonalne, wśród których znajdują się Łódzki Obszar Metropolitalny, Zagłębie Górniczo-Energetyczne Bełchatów-Szczerców-Złoczew, Zagłębie Ceramiczno-Budowlane Opoczno-Tomaszów Mazowiecki, Obszar Rozwoju Intensywnego Rolnictwa, Obszary Turystyczne Dolin Rzecznych Pilicy, Warty i Bzury.

Rysunek 3. Schemat Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020

POLITYKA HORYZONTALNA

Filar 1 – Spójność gospodarcza

Cel strategiczny: Region wykorzystujący potencjał endogeniczny do rozwoju inteligentnej gospodarki, oparta na kreatywności i przedsiębiorczości mieszkańców

Cel operacyjny 1: Zaawansowana gospodarka wiedzy i innowacji	Strategiczny kierunek działań 1.1: Rozwój nowoczesnych technologii na rzecz inteligentnych specjalizacji regionalnych
	Strategiczny kierunek działań 1.2: Rozwój nowoczesnej gospodarki energetycznej
Cel operacyjny 2: Nowoczesny kapitał ludzki i rynek pracy	Strategiczny kierunek działań 2.1: Kształtowanie i rozwój kadr dla gospodarki innowacyjnej
	Strategiczny kierunek działań 2.2: Kształtowanie aktywnych postaw na rynku pracy
Cel operacyjny 3: Zintegrowane środowisko przedsiębiorczości dla rozwoju gospodarki	Strategiczny kierunek działań 3.1: Kształtowanie innowacyjnego środowiska przedsiębiorczości i powiązań sieciowych
	Strategiczny kierunek działań 3.2: Rozwój MŚP i sektora rolnego

Charakterystyka celów, które mogą stać się odpowiedzią na zdiagnozowane problemy w Gminie Grabów:

3.2. Rozwój MŚP i sektora rolnego

3.2.2. Poprawa produktywności sektora rolniczego, m. in. poprzez: wspieranie osób i firm rozpoczynających działalność w zakresie usług dla rolnictwa, wytwarzania i promocji produktów regionalnych, restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw rolnych oraz wymiany pokoleniowej, integracji producentów rolnych w zakresie produkcji i przetwórstwa, marketingu i promocji oraz dystrybucji żywności, wspieranie postępu biologicznego w rolnictwie i certyfikacji produktów rolnych, wspieranie działań na rzecz produkcji maszyn i urządzeń dla rolnictwa.

Filar 2 – Spójność społeczna

Cel strategiczny: Aktywne społeczeństwo obywatelskie z dobrym dostępem do usług publicznych, sprzyjające włączeniu społecznemu grup wykluczonych

Cel operacyjny 4: Wysoki poziom kapitału społecznego i silne społeczeństwo obywatelskie	Strategiczny kierunek działań 4.1: Rozwój społeczności lokalnych
	Strategiczny kierunek działań 4.2: Wzmacnianie tożsamości regionalnej
Cel operacyjny 5: Wysoki standard i dostęp do usług publicznych	Strategiczny kierunek działań 5.1: Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora edukacji
	Strategiczny kierunek działania 5.2: Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz pieczy zastępczej
	Strategiczny kierunek działania 5.3: Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji
	Strategiczny kierunek 5.4 : Rozwój cyfryzacji i usług cyfrowych w sektorze publicznym
Cel operacyjny 6: Reintegracja społeczna grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym	Strategiczny kierunek działania 6.1: Przeciwdziałanie ubóstwu ekonomicznemu
	Strategiczny kierunek działania 6.2: Reintegracja zawodowa oraz przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniom społecznym

4.2. Wzmacnianie tożsamości regionalnej, m.in. poprzez promocję regionalnych produktów i tradycji, kultywowanie obchodzonych cyklicznie wydarzeń kulturalnych, prowadzenie akcji uświadamiających społeczeństwo, podnoszenie jego wrażliwości w zakresie dziedzictwa kulturowego poprzez np. badanie i dokumentowanie lokalnego i regionalnego dziedzictwa kulturowego

5.1. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora edukacji

5.1.1. rozwój bazy żłobków i przedszkoli, m. in. poprzez: wspieranie budowy nowych i modernizacji istniejących obiektów, w tym zwłaszcza na obszarach wiejskich i w małych miastach, wspieranie rozwoju różnych form opieki nad dziećmi w wieku przedszkolnym oraz dziećmi do lat 3;

5.1.2. podniesienie standardu placówek edukacyjnych na wszystkich etapach kształcenia, m. in. poprzez: wspieranie dostosowywania szkół podstawowych do potrzeb edukacyjnych 6-latków, rozwoju specjalistycznych pracowni przedmiotowych w szkołach oraz infrastruktury szkoleniowej placówek kształcenia dla dorosłych;

5.3. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji

5.3.1. rozwój bazy kultury, sportu, turystyki i rekreacji, m. in. poprzez: wspieranie działania na rzecz podnoszenia atrakcyjności i unowocześnienia bazy kultury, bazy sportowo-rekreacyjnej, w tym w placówkach edukacyjnych, bazy widowiskowej, biznesowo-konferencyjnej oraz bazy i infrastruktury turystycznej, w tym szlaków turystycznych i ścieżek rowerowych - zorientowanej na turystykę uzdrowiskową, aktywną i kulturową, wspieranie cyfryzacji zasobów i usług turystyki, kultury oraz zasobów dziedzictwa kulturowego;

5.3.2. rozwój usług kultury, sportu, turystyki i rekreacji, m. in. poprzez: wspieranie tworzenia zintegrowanych produktów turystycznych, promocję istniejących produktów turystycznych, wspieranie szkoleń na rzecz podniesienia jakości świadczonych usług kultury, sportu, turystyki i rekreacji, stymulowanie działań w zakresie rozszerzenia oferty kulturalnej instytucji kultury, wspieranie wydarzeń kulturalnych o randze krajowej i międzynarodowej, wspieranie podnoszenia kompetencji kadr sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji, wspieranie tworzenia sieci współpracy podmiotów zaangażowanych w działania na rzecz rozwoju kultury.

Filar 3 – Spójność przestrzenna

Cel strategiczny – Zrównoważony rozwój przestrzenny regionu z silnie powiązanim systemem osadniczym, z nowoczesną infrastrukturą i racjonalnie wykorzystywanymi zasobami środowiska przyrodniczego

Cel operacyjny 7: Wysoka jakość i dostępność infrastruktury transportowej i technicznej	Strategiczny kierunek działań 7.1: Wzmocnienie i rozwój systemów transportowych i teleinformatycznych
	Strategiczny kierunek działań 7.2: Wzmocnienie i rozwój systemów infrastruktury technicznej
Cel operacyjny 8: Wysoka jakość środowiska przyrodniczego	Strategiczny kierunek działań 8.1: Ochrona i kształtowanie powiązań przyrodniczo-krajobrazowych
	Strategiczny kierunek działań 8.2: Przeciwdziałanie i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych i antropogenicznych
Cel operacyjny 9: Zrównoważony system osadniczy	Strategiczny kierunek działań 9.1: Wzmacnianie systemu powiązań funkcjonalnych
	Strategiczny kierunek działań 9.2: Wspieranie procesów rewitalizacji i poprawa ładu przestrzennego

7.1. Wzmocnienie i rozwój systemów transportowych i teleinformatycznych

7.1.1. rozwój drogowych, kolejowych, lotniczych powiązań zewnętrznych i wewnętrznych o znaczeniu strategicznym, m. in. poprzez: wsparcie budowy podłączeń do autostrad i dróg ekspresowych, rozbudowy i przebudowy dróg publicznych, budowy obwodnic i przełożeń dróg; budowy i modernizacji: linii kolejowych, stacji i przystanków kolejowych, rozbudowy Portu Lotniczego Łódź im. W. Reymonta wraz z podłączeniem do układu transportowego i poszerzeniem oferty przewozowej, działania na rzecz budowy Kolei Dużych Prędkości oraz Centralnego Lotniska dla Polski;

7.2. Wzmocnienie i rozwój systemów infrastruktury technicznej

7.2.1. zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego, w tym elektroenergetyka, ciepłownictwo, gazownictwo, m. in. poprzez: wspieranie dywersyfikacji źródeł energii,

modernizacji, budowy lub rozbudowy sieci elektroenergetycznych przesyłowych i dystrybucyjnych oraz obiektów wytwarzania energii elektrycznej, wspieranie działań na rzecz zmniejszenia energochłonności w trakcie przesyłu, dystrybucji energii oraz u odbiorców końcowych, wspieranie wdrożeń projektów dla inteligentnych sieci energetycznych, wspieranie modernizacji i rozbudowy scentralizowanych sieci ciepłowniczych, rozwoju gazyfikacji;

7.2.2. rozwój systemów wodno – kanalizacyjnych, m. in. poprzez: wspieranie budowy, rozbudowy i modernizacji systemów zaopatrzenia mieszkańców w dobrą jakościowo wodę, uszczelnienia systemów jej dostawy oraz zapewnienia skutecznych i efektywnych systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków;

8.2. Przeciwdziałanie i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych i antropogenicznych

8.2.3. zwiększenie ochrony przed skutkami zagrożeń naturalnych (pożary, powódzie, wichury, szkodniki owadzie) i poważnych awarii, m. in. poprzez: wspieranie rozbudowy systemów dostrzegania, monitorowania i zwalczania skutków zagrożeń, prowadzenia działań ratowniczych w sytuacji zagrożenia obszarów leśnych, wiejskich i zurbanizowanych, rozbudowy infrastruktury przeciwważeniowej, wspieranie podnoszenia kwalifikacji służb odpowiedzialnych za ochronę przed ww. zagrożeniami.

POLITYKA TERYTORIALNO – FUNKcjONALNA

1.2 Obszary wiejskie

Cel strategiczny: atrakcyjne osadniczo obszary wiejskie, wykorzystujące potencjały wewnętrzne dla rozwoju wielofunkcyjnego

Strategiczne kierunki działań:

- 1. Wspieranie działań na rzecz wdrażania rozwiązań innowacyjnych w rolnictwie i leśnictwie oraz powstawania i działalności organizacji producentów rolnych.**
- 2. Wspieranie działań na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego, rynków lokalnych promujących produkty regionalne oraz agroturystyki.**

3. Wspieranie działań na rzecz rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw sektora pozarolniczego.

4. Wspieranie działań na rzecz uruchomienia i realizacji programu Odnowa Wsi w województwie łódzkim.

5. Wspieranie działań na rzecz stosowania Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych, w tym m. in. poprawy efektywności gospodarowania zasobami wodnymi i glebowymi w rolnictwie (szczególnie w kierunku przeciwdziałania zakwaszeniu gleb) oraz wspieranie działań na rzecz realizacji programów rolno-środowiskowych (w tym działania na rzecz ochrony bioróżnorodności), zwiększenie retencjonowania wód m. in. przez zwiększenie lesistości i zadrzewień.

6. Wspieranie działań na rzecz poprawy dostępu do podstawowych usług publicznych, w tym edukacji przedszkolnej, opieki zdrowotnej, oraz usług kultury i sportu.

7. Wspieranie rozwoju systemu transportu publicznego oraz sieci dróg powiatowych i gminnych istotnych dla zwiększania dostępności komunikacyjnej.

8. Wspieranie działań na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego, w tym rozbudowy i modernizacji sieci elektroenergetycznych średniego i niskiego napięcia oraz wykorzystywania odnawialnych źródeł energii.

9. Wspieranie rozwoju systemów wodno-ściekowych.

2.4 Obszar rozwoju intensywnego rolnictwa

Cel strategiczny: Obszar rozwoju konkurencyjnego, produktywnego rolnictwa oraz nowoczesnego przetwórstwa rolno-spożywczego, opartego na tradycjach przedsiębiorczych oraz strukturach sieciowych powiązanych z sektorem naukowo – badawczym

Strategiczne kierunki działań:

1. Wspieranie w regionie rozwoju szkolnictwa wyższego o zasięgu ponadregionalnym oraz specjalistycznego szkolnictwa zawodowego na poziomie średnim o profilu rolniczym.

2. Wspieranie powstawania i działalności organizacji producentów rolnych.

3. Wspieranie rozwoju sieci współpracy między sferą naukowo – badawczą, a samorządem rolniczym i producentami rolnymi oraz przedsiębiorstwami przetwórstwa rolno – spożywczego i innymi.
4. Wsparcie dla utworzenia rynków hurtowych produktów rolnych.
5. Wspieranie działań na rzecz agrobiznesu międzynarodowego.
6. Wspieranie działań na rzecz produkcji biogazu i biopaliw na bazie produktów rolnych i pochodzących z gospodarki leśnej oraz odpadów pochodzących z produkcji rolnej, leśnej i przetwórstwa rolno-spożywczego.
7. Zwiększenie retencji wód oraz rozwój i modernizacja systemów melioracji wodnej.
8. Inicjowanie i wspieranie procesów scalania gruntów rolnych i leśnych.
9. **Wspieranie działań na rzecz zwiększenia dostępności transportowej zewnętrznej i wewnętrznej.**
10. **Wspieranie działań na rzecz rozwoju ponadregionalnych powiązań funkcjonalno-przestrzennych z zakresu przetwórstwa rolno-spożywczego – klastrów (m. in. Łódzko-Mazowiecki Klaster Owocowo-Warzywny).**

VII.8. Strategia wojewódzka w zakresie polityki społecznej na lata 2007 – 2020

Strategia stanowi długofalową koncepcję działania w zakresie polityki społecznej, która zawiera założenia strategiczne w postaci celów wynikających z sytuacji społeczno – gospodarczej, potrzeb mieszkańców oraz uwarunkowań zewnętrznych. Celem w/w dokumentu jest zaplanowanie i realizowanie w praktyce wyznaczonych założeń rozwiązywania ważnych problemów społecznych w regionie łódzkim, stanowi to jednocześnie cel strategiczny oraz operacyjny strategii.

Cele strategiczne i kierunki działań:

Na podstawie wyznaczonych priorytetów polityki społecznej województwa łódzkiego oraz misji przyjmuje się następujące cele strategiczne:

✓ **Cel strategiczny 1:**

Wdrażanie aktywnej polityki społecznej

✓ **Cel strategiczny 2:**

Systemowa pomoc osobom i rodzinom

✓ **Cel strategiczny 3:**

Tworzenie warunków sprzyjających uczestnictwu w życiu społecznym osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym

✓ **Cel strategiczny 4:**

Zapobieganie i przeciwdziałanie problemom uzależnień

✓ **Cel strategiczny 5:**

Zwiększenie samodzielnego funkcjonowania osób niepełnosprawnych

✓ **Cel strategiczny 6:**

Propagowanie aktywnego trybu życia i wsparcia osób w wieku poprodukcyjnym

Cel strategiczny 1: Wdrażanie aktywnej polityki społecznej	<u>Cel operacyjny 1:</u> Zwiększenie wiedzy dotyczącej problemów społecznych. <u>Cel operacyjny 2:</u> Stymulowanie i wspomaganie lokalnych inicjatyw. <u>Cel operacyjny 3:</u> Wprowadzenie i wspieranie innowacyjnych rozwiązań. <u>Cel operacyjny 4:</u> Zwiększenie dostępności do kształcenia i szkoleń dla służb. <u>Cel operacyjny 5:</u> Rozwój sektora pozarządowego.
Cel strategiczny 2: Systemowa pomoc osobom i rodzinom	<u>Cel operacyjny 1:</u> Rozwój usług socjalnych. <u>Cel operacyjny 2:</u> Wzmacnianie rozwiązań służących harmonijnemu funkcjonowaniu rodzin. <u>Cel operacyjny 3:</u> Wyrównanie szans dzieci i młodzieży. <u>Cel operacyjny 4:</u> Rozwój usług socjalnych dla osób niepełnosprawnych i starszych <u>Cel operacyjny 5:</u> Rozwój infrastruktury

	pomocy społecznej.
Cel strategiczny 3: Tworzenie warunków sprzyjających uczestnictwu w życiu społecznym osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym	<u>Cel operacyjny 1:</u> Wsparcie osób bezrobotnych i poszukujących pracy. <u>Cel operacyjny 2:</u> Rozwój wolontariatu. <u>Cel operacyjny 3:</u> Propagowanie aktywnych metod wychodzenia z wykluczenia. <u>Cel operacyjny 4:</u> Zapobieganie sytuacjom kryzysowym związanych z wykluczeniem.
Cel strategiczny 4: Zapobieganie i przeciwdziałanie problemom uzależnień	<u>Cel operacyjny 1:</u> Zwiększenie poziomu świadomości społeczeństwa na temat zagrożeń społecznych związanych z używaniem substancji psychoaktywnych. <u>Cel operacyjny 2:</u> Zwiększenie dostępności świadczeń w zakresie leczenia, rehabilitacji i ograniczenia szkód zdrowotnych osób uzależnionych. <u>Cel operacyjny 3:</u> Rozwój systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. <u>Cel operacyjny 4:</u> Monitorowanie stanu problemów uzależnień w województwie.
Cel strategiczny 5: Zwiększenie samodzielnego funkcjonowania osób niepełnosprawnych	<u>Cel operacyjny 1:</u> Zwiększenie dostępności do edukacji. <u>Cel operacyjny 2:</u> Zwiększenie dostępności do rehabilitacji leczniczej, społecznej. <u>Cel operacyjny 3:</u> Wyrównanie szans w zatrudnieniu. <u>Cel operacyjny 4:</u> Uczestnictwo w życiu kulturalnym i promowanie aktywnego stylu życia.
Cel strategiczny 6: Propagowanie aktywnego trybu życia i wsparcie osób w wieku poprodukcyjnym	<u>Cel operacyjny 1:</u> Zwiększenie oddziaływania instytucji zajmujących się osobami starszymi. <u>Cel operacyjny 2:</u> Promocja aktywnych form spędzania czasu przez osoby starsze. <u>Cel operacyjny 3:</u> Zmniejszenie poczucia izolacji. <u>Cel operacyjny 4:</u> Upowszechnianie działań instytucji zajmujących się osobami starszymi.

Główne obszary problemowe

- Infrastruktura i kadry pomocy społecznej

Na koniec 2005 roku w województwie łódzkim działało na szczeblu gminnym ogółem 177 ośrodków pomocy społecznej (w tym 135 gminnych ośrodków pomocy społecznej, 19 miejskich ośrodków pomocy społecznej i 23 miejsko – gminne ośrodki pomocy społecznej). Na szczeblu powiatowym działały 24 centra pomocy rodzinie (w Łodzi, Skierniewicach oraz Piotrkowie Trybunalskim).

Posiadane zasoby instytucjonalne nie zaspokajają w pełni potrzeb. Świadczy o tym liczba osób oczekujących na umieszczenie w placówkach wsparcia. Liczba ta będzie się zwiększała wraz z postępującym procesem starzenia się społeczeństwa oraz z pogłębianiem się różnic w funkcjonowaniu społeczno – materialnym.

- Zadania i formy pomocy społecznej w województwie łódzkim

Przeprowadzone badania potrzeb i środków w zakresie pomocy społecznej na szczeblu powiatowym jak i gminnym, wyraźnie widać, że z roku na rok potrzeby rosną, a środki finansowe pozostają na poziomie z roku wcześniejszego, a nawet odnotowuje się ich spadek. Źródeł poprawy należy upatrywać nie tylko w zapowiadany ożywieniu gospodarczym, ale również w możliwościach pozyskiwania środków finansowych z innych źródeł np. funduszy strukturalnych.

- Grupy społeczne szczególnego ryzyka zagrożone wykluczeniem społecznym

Osoby wykluczone lub zagrożone wykluczeniem społecznym, to takie, które nie są w stanie samodzielnie zaspokoić podstawowych potrzeb życiowych z różnych powodów np. bezdomności, alkoholizmu, przestępczości, represji politycznych itp.

- Najważniejsze problemy w regionie:

Najważniejszymi problemami społecznymi w województwie jest wciąż wzrastający poziom ubóstwa i ekskluzji społecznej oraz towarzyszące temu zjawisku patologie społeczne

(narkomania, przemoc w rodzinie, alkoholizm itp.). Ok. 13% mieszkańców regionu korzysta już z pomocy społecznej, głównie z powodu ubóstwa, bezrobocia, niepełnosprawności i bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych. Co roku wzrasta liczba świadczeniobiorców korzystających z różnych form pomocy społecznej, nie tylko pieniężnych, ale i opiekuńczo – socjalnych.

Z analizy demograficznej wynika spadek liczby urodzeń, mniejsza liczba zawieranych małżeństw, wysoki wskaźnik feminizacji i wyraźne starzenie się społeczeństwa. Skutkiem zmian w strukturze demograficznej będzie coraz bardziej zauważalna zmiana i rozwój infrastruktury pomocy społecznej oraz różnych specjalistycznych form wsparcia.

o Ubóstwo

Bieda w regionie łódzkim – upoważnia do uznania jej za podstawową kwestię społeczną. Na podstawie badań przeprowadzonych przez Instytut Socjologii UŁ w Łodzi wiadomo, że istotnym zagrożeniem społecznym nie jest chwilowy niedostatek, lecz utrwalenie się biedy, czyli występowanie tzw. długotrwałej biedy (trwającej dłużej niż rok), chronicznej biedy (trwającej dłużej niż 5 lat). W 11 na 24 powiatów, co drugie gospodarstwo korzystające z pomocy społecznej pobiera zasiłek dłużej niż 1 rok – czyli jest długotrwale biedne. Najniższy odsetek takich gospodarstw jest w regionie skierniewickim – powiecie grodzkim (13, 9 %) najwyższy w powiecie zduńskowolskim. W powiatach rozległe są też rozmiary biedy chronicznej: najniższy w powiecie grodzkim, skierniewickim, najwyższy w powiatach: łaskim, łęczyckim, radomszczańskim, sieradzkim, pabianickim, zduńskowolskim, bełchatowskim. W blisko 60 % gmin co drugie gospodarstwo jest długotrwale biedne i co drugie jest chronicznie biedne.

Poziom życia jest również związany z warunkami mieszkaniowymi. W ocenie sytuacji mieszkaniowej zaludnienie 3 i więcej osób na pokój uznaje się za warunki substandardowe, niezależnie od stanu technicznego tego mieszkania. W takich warunkach mieszkało w 2002 roku w województwie łódzkim 274,0 tys. osób. W warunkach „bardzo złych” spowodowanych zajmowaniem mieszkań zaludnionych

przez 3 i więcej osób na pokój i/lub pozbawionych nawet wodociągu, zamieszkiwało 368 tys. osób, czyli 14,2 % ogółu.

Kolejnym czynnikiem ubóstwa jest brak pracy. Brak pracy nękać populację w wieku produkcyjnym regionu łódzkiego ma przełożenie na grupę osób korzystających z pomocy ośrodków pomocy społecznej, bowiem wśród przyczyn kwalifikujących do przyznania zasiłku okresowego, nadal, od lat na pierwszym miejscu plasuje się bezrobocie.

- Profilaktyka i rozwiązywanie problemów narkomanii

Z badań ankietowych ESPAD przeprowadzonych w 2003 roku ma próbie 2196 uczniów klas trzecich szkół gimnazjalnych oraz klas drugich szkół ponadgimnazjalnych Województwa łódzkiego, wynika, że doświadczenia z narkotykami chociaż raz w życiu ujawniło 19% uczniów klas młodszych 35 % uczniów klas starszych. Problem używania substancji psychoaktywnych dotyczy coraz młodszych osób. Inicjacja narkotykowa przypada najczęściej na wiek 15-17 lat, ale granica obniża się do 13-14 lat.

- Stopień zakażenia HIV i zachorowań na AIDS

Od dłuższego czasu obserwuje się zwiększającą się liczbę zakażeń wirusem HIV. W województwie łódzkim największą liczbę zakażeń odnotowano w 2000 r. – 58 i w 2004 r. – 53. W okresie pomiędzy tymi datami ilość zakażeń ustabilizowała się na poziomie ok. 45 nowych przypadków rocznie.

- Profilaktyka i stopień uzależnień od alkoholu

Szkody związane z nadużywaniem alkoholu są określane mianem problemów alkoholowych. Na przełomie lat 2000 – 2001 do najważniejszych problemów alkoholowych zaliczało się: samozniszczenie osób uzależnionych od alkoholu (ok. 2% całej populacji), uszkodzenie zdrowia u dorosłych osób nadmiernie pijących, uszkodzenie rozwoju psychofizycznego pijącej młodzieży, szkody występującej

u członków rodzin z problemem alkoholowym, alkoholowa dezorganizacja środowiska pracy i bezrobotnych. Według danych statystycznych w Polsce żyje około 800 tys. osób uzależnionych od alkoholu, a ok. 1,5 mln dorosłych żyje w otoczeniu alkoholika – współmałżonkowie, rodzice. Również tyle samo dzieci wychowuje się w rodzinach alkoholików. Jak pokazują dane liczba osób pijących w szkodliwą waha się od 2 do 2,5 mln. Niepokojąca jest również ilość osób – dorosłych jak i dzieci-, które są ofiarami przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym, wyniosła ona ok. 2 mln.

Kierunki rozwoju działań

Na podstawie powiatowych diagnoz i potrzeb można przyjąć najważniejsze kierunki rozwoju pomocy społecznej w regionie łódzkim:

- ✓ Odchodzenie od pomocy instytucjonalnej na rzecz pomocy środowiskowej
- ✓ Rozbudowa środowiskowych form pomocy półstacjonarnej, które mają służyć utrzymaniu osoby w jej naturalnym środowisku
- ✓ Tworzenie mieszkań chronionych
- ✓ Zwiększenie nakładów finansowych na rehabilitację społeczną osób niepełnosprawnych
- ✓ Kontynuacja dochodzenia do standardów w domach pomocy społecznej i placówkach opiekuńczo-wychowawczych – m.in. poprzez programy naprawcze
- ✓ Stworzenie we wszystkich powiatach Powiatowych Zespołów ds. Orzekania o Niepełnosprawności
- ✓ Tworzenie Ośrodków Interwencji Kryzysowej
- ✓ Tworzenie punktów konsultacyjno – informacyjnych dla bezrobotnych, rodzin niewydolnych wychowawczo, ofiar przemocy, osób niepełnosprawnych itp.
- ✓ Ścisła współpraca instytucji i organizacji pozarządowych działających w obszarze pomocy społecznej

W/w dokument podlega pod Strategię Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020, natomiast pełni funkcję nadrzędną nad Regionalną Strategią Innowacji LORIS 2030, Strategią Rozwoju Powiatu Łęczyckiego oraz Strategią Rozwoju Gminy Grabów.

VII.9. Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego – „LORIS 2030”

W/w dokument stanowi uszczegółowienie Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 w odniesieniu do tematyki innowacyjności. Misją opisywanego dokumentu jest prowadzenie aktywnej polityki innowacyjnej z wykorzystaniem potencjału wewnętrznego regionu do pobudzania kreatywności i przedsiębiorczości mieszkańców w trosce o zrównoważony rozwój.

Główne obszary problemowe

Zostały określone na podstawie Analizy SWOT.

- Niższy od średniej krajowej poziom PKP per capita
- Znacznie niższa niż przeciętnie w kraju wydajność przemysłu (o ok. 20 %)
- Niska innowacyjność przemysłu – przestarzałe technologie produkcji, bardzo niski odsetek przedsiębiorstw przemysłowych, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną
- Słaby udział przemysłu średnich i wysokich technologii
- Mała liczba podmiotów gospodarczych tworzących i inwestujących w centra badawczo – rozwojowe mające swe siedziby w regionie
- Mała adaptacyjność przedsiębiorstw, brak skłonności do podejmowania ryzyka
- Brak popytu lokalnego rynku na innowacyjne produkty
- Niewielki odsetek przedsiębiorstw współpracujących w ramach inicjatyw klastrowych
- Duże rozproszenie instytucji otoczenia biznesu w zakresie przedstawianej oferty, brak wykształconych wysokospecjalistycznych usług m.in. w zakresie transferu technologii, brak przepływu informacji pomiędzy instytucjami otoczenia biznesu
- Niedostosowane programu nauczania (mało zajęć praktycznych)
- Niski poziom kapitału społecznego oraz bierne postawy społeczne

- Niewystarczająca dostępność do e-usług w administracji publicznej

Kierunki rozwoju/działań

Priorytet 1. Specjalizacja regionalna – zbudowanie przewag konkurencyjnych – lokomotywy rozwoju gospodarczego, które będą wyróżnikiem regionu.

Cele operacyjne:

- 1.1 Budowa świadomości w zakresie specjalizacji regionalnej.
- 1.2 Budowa potencjału intelektualnego w zakresie specjalizacji regionalnej.
- 1.3 Poprawa komunikacji w obszarze specjalizacji regionalnej.
- 1.4 Wsparcie projektów współpracy w ramach klastrów i obszarów specjalizacji.
- 1.5 Zapewnienie systemu finansowania projektów mających na celu specjalizację regionu.

Priorytet 2. Rozwój potencjału innowacyjnego regionu – wykorzystanie wewnętrznych potencjałów regionu dla poprawy innowacyjności gospodarki.

Cele operacyjne:

- 2.1 Podnoszenie świadomości o korzyściach z innowacji.
- 2.2 Promocja wiedzy o innowacyjności i przedsiębiorczości.
- 2.3 Platformy wymiany doświadczeń i komunikacji.
- 2.4 Promocja współpracy i kooperacji podmiotów gospodarczych.
- 2.5 Zapewnienie systemu finansowania rozwoju potencjału innowacyjnego regionu

Priorytet 3. Zarządzanie innowacjami w regionie - poprawa zarządzania innowacjami w regionie.

- 1.1 Budowa świadomości w środowisku wspierającym wdrażanie innowacji.
- 1.2 Budowa systemu zarządzania innowacjami.
- 1.3 Stworzenie systemu komunikacji oraz doradztwa.
- 1.4 Budowa ram systemu pobudzania współpracy i przedsiębiorczości.
- 1.5 Zapewnienie zintegrowanego systemu finansowania innowacji w regionie.

W/w dokument jest podrzędny wobec Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020. Stanowi nadrzędną rolę w stosunku do Strategii Rozwoju Powiatu Łęczyckiego, a tym samym Strategii Rozwoju Gminy Grabów.

VII.10. Plan przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim

Celem w/w dokumentu jest odbudowa kapitału ludzkiego poprzez tworzenie sprzyjających warunków na rynku pracy, rozwój wykształcenia i kompetencji oraz poprawę jakości życia mieszkańców województwa łódzkiego w perspektywie krótko i długookresowej.

Główne obszary problemowe

(Na podstawie analizy SWOT)

- pogłębiająca się niekorzystna sytuacja demograficzna, zwłaszcza zmniejszanie się potencjału demograficznego i konsumpcyjnego,
- nieefektywna profilaktyka zdrowotna
- strukturalnie niedopasowanie sieci żłobków, przedszkoli i szkół do potrzeb regionalnych i lokalnych,
- niedopasowanie profili kształcenia do potrzeb regionalnego rynku pracy,
- niska jakość kapitału ludzkiego na obszarach wiejskich i w małych miastach,
- niewystarczająca liczba specjalistycznych kadr medycznych (medycyna ratunkowa, medycyna paliatywna, geriatrya),
- niewystarczający stan techniczny dróg wojewódzkich oraz zły stan techniczny dróg o znaczeniu lokalnym, brak obwodnic,

Kierunki rozwoju / działań

a) Działania krótko i długookresowe oraz kierunki interwencji skierowane do osób młodych

Obszar działania – rodzina

Działania krótkookresowe: m.in.: zwiększenie dostępności do usług opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci w wieku 3-5 lat (w szczególności na obszarach wiejskich) poprzez dopasowanie struktury sieci przedszkoli do lokalnych potrzeb – tworzenie nowych przedszkoli oraz wsparcie już istniejących; prowadzenie kampanii informacyjno-promocyjnych i społecznych dotyczących zwiększania świadomości przedsiębiorców w zakresie tematyki godzenia ról zawodowych i prywatnych; podwyższanie kompetencji osób dorosłych w zakresie ICT i znajomości języków obcych poprzez organizację szkoleń i kursów skierowanych do osób dorosłych;

Działania długookresowe: wprowadzenie stosownych instrumentów polityki sprzyjającej rodzinie; wydłużenie godzin pracy żłobków i przedszkoli bez dodatkowych kosztów ponoszonych przez rodziców; obniżenie opłat za opiekę żłobkowo-przedszkolną w zależności od liczby dzieci i uzyskiwanego dochodu; elastyczne formy zatrudnienia w ramach umowy o pracę; rozbudowa infrastruktury umożliwiającej przełamanie niżu demograficznego; wykorzystanie istniejących komunalnych zasobów mieszkaniowych regionu oraz ułatwienie dostępu do mieszkań znajdujących się w zasobach władz publicznych; zwiększenie dostępności i zasobów mieszkaniowych poprzez działania rewitalizacyjne.

Obszar działania – edukacja

Działania krótkookresowe: m.in.: zmniejszenie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej, w szczególności na obszarach wiejskich; podniesienie jakości edukacji przedszkolnej poprzez wsparcie metodyczne nauczycieli wychowania przedszkolnego; wyrównywanie szans edukacyjnych i dysproporcji w procesie kształcenia dzieci w szkołach na obszarach wiejskich; wspieranie kierunków kształcenia zawodowego zgodnego z zapotrzebowaniem lokalnych i regionalnych rynków pracy; rozszerzenie ofert szkół o poradnictwo i doradztwo edukacyjno-zawodowe; współpraca szkół i placówek kształcenia zawodowego z pracodawcami w zakresie organizacji staży i praktyk; zwiększenie stopnia wykorzystania technik cyfrowych w procesie edukacji poprzez doposażenie szkół i placówek w nowoczesne materiały dydaktyczne.

Działania długookresowe: systemowe wprowadzenie do szkół podstawowych, gimnazjów cyfryzacji szkół (e-zasoby edukacyjne, e-uczeń, e-nauczyciel, e-podręcznik); podnoszenie jakości edukacji poprzez wsparcie metodyczne nauczycieli w szczególności w zakresie z korzystania z technologii ICT; wsparcie studentów poprzez system stypendiów naukowych i motywacyjnych oraz pomoc w zakładaniu i prowadzeniu własnych firm.

Obszar działania – rynek

Działania krótkookresowe: m.in.: tworzenie sprzyjających warunków do rozpoczynania działalności gospodarczej oraz tworzenie nowych miejsc pracy poprzez udzielanie bezzwrotnej pomocy na rozpoczęcie działalności gospodarczej ze szczególnym uwzględnieniem osób do 30. roku życia; realizacja ogólnych i specjalistycznych szkoleń i/lub doradztwa związanego ze szkoleniami dla kadr zarządzających i pracowników mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP); wsparcie dla osób zwolnionych, przewidzianych do zwolnienia lub zagrożonych zwolnieniem z pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy; podwyższenie kluczowych na rynku pracy kompetencji w zakresie ICT i znajomości języków obcych poprzez realizację szkoleń i kursów skierowanych do osób dorosłych, z uwzględnieniem grup preferowanych.

Działania długookresowe: czasowe obniżenie kosztów pracy (np. 12 miesięcy) pracowników powracających na rynek pracy po przerwie związanej z wychowywaniem dzieci poprzez wprowadzenie ulg.

Obszar działania – infrastruktura (jakość życia)

Działania krótkookresowe: rozwój drogowych powiązań zewnętrznych i wewnętrznych o strategicznym znaczeniu dla regionu;

Obszar działania – zdrowie

Działania krótkookresowe: realizacja w szkołach ogólnokształcących i przedszkolach zajęć korekcyjnych i kompensacyjnych wyrównujących deficyty rozwojowe dzieci i młodzieży; realizacja programów prewencyjnych, programów profilaktycznych oraz zajęć z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom dla dzieci i młodzieży wykazujących problemy w nauce lub z innych przyczyn zagrożonych przedwczesnym wypadnięciem z systemu oświaty;.

Działania długookresowe: kształtowanie zdrowych nawyków u dzieci celem przeciwdziałania otyłości i zapobieganie chorobom cywilizacyjnym oraz zwiększenie konsumpcji owoców i warzyw poprzez objęcie na etapie kształcenia ogólnego bezpłatnym dożywianiem (darmowy owoc, warzywo i mleko); rozwój usług i poprawa dostępu do niedrogiej, wysokiej jakości usług opieki zdrowotnej i socjalnej.

b) Działania krótko i długookresowe oraz kierunki interwencji skierowane do osób powyżej

45. roku życia oraz seniorów

Obszar działania – aktywizacja społeczna

Działania długookresowe: budowa systemu informacji o potencjalnych opiekunach dziennych nad osobami starszymi wraz z potwierdzeniem kompetencji i certyfikacji usług w ramach niezinstytucjonalizowanych form opieki nad osobami starszymi/chorymi/zależnymi; aktywizacja osób powyżej 50. roku życia poprzez wspieranie działań takich jak samopomoc sąsiedzka, aktywizacja prospołeczna, współpraca międzypokoleniowa, kluby seniora, wolontariat; upowszechnianie wolontariatu osób starszych; upowszechnianie domowej wysokiej jakości opieki nad osobami starszymi; budowanie programu promocji tzw. zawodów ginących (bednarz, ludwisarz, rymarz, zdun).

Obszar działania – edukacja

Działania krótkookresowe: upowszechnianie kształcenia w formach szkolnych osób dorosłych z własnej inicjatywy zainteresowanych zdobyciem, uzupełnieniem lub podwyższeniem wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych; podwyższenie kluczowych kompetencji w zakresie ICT i znajomości języków obcych poprzez szkolenia i kursy skierowane do osób dorosłych z uwzględnieniem grup preferowanych.

Obszar działania – rynek pracy

Działania krótkookresowe: integracja społeczna i zawodowa osób pozostających bez zatrudnienia, po 45. roku życia poprzez adaptację rozwiązań aktywizacji zawodowej; wsparcie dla osób zwolnionych, przewidzianych do zwolnienia lub zagrożonych zwolnieniem z pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy.

Działania długookresowe: obniżenie kosztów pracy pracowników powyżej 50. roku życia poprzez wprowadzenie ulg; promowanie rozwiązań technicznych i gospodarczych wpływających na rozwój specjalistycznych usług dostosowanych do potrzeb osób starszych.

Obszar działania – infrastruktura (jakość życia)

Działania długookresowe: zwiększenie jakości usług społecznych i socjalnych oraz rozbudowa bazy domów pomocy społecznej, domów dziennego pobytu i centrów wsparcia.

Plan przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim podlega pod Strategię Rozwoju Województwa Łódzkiego, nadrzędny jest wobec LORIS 2030, Strategii Rozwoju Powiatu Łęczyckiego oraz Strategii Rozwoju Gminy Grabów.

VII.11. Strategia rozwoju Powiatu Łęczyckiego na lata 2004-2014 + scenariusz rozwoju do roku 2020

Strategia rozwoju powiatu to ustalenie celów rozwoju, możliwych do osiągnięcia oraz metod, jakie zastosuje się realizując ustalone cele, a także zestawu dostępnych środków, jakie zostaną wykorzystane do ich realizacji. Dokument ten definiuje misję powiatu jako liczącego się Centrum Polski, ośrodka produkcji i przetwórstwa rolno – spożywczego, w którym mieszkańcy są otwarci dla przyjezdnych turystów i inwestorów, miejsce o bogatej historii i tradycjach, bezpieczne, będące szansą dla ludzi pracowitych, przedsiębiorczych i wykształconych.

Dodatkowo w oparciu o w/w misję określono następujące cele strategiczne:

A. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności powiatu. Wielofunkcyjny i zrównoważony rozwój miasta i terenów wiejskich.

B. Wzmocnienie rozwoju regionalnych zasobów ludzkich.

C. Rozwój lokalny.

Każdy cel strategiczny jest realizowany przy pomocy konkretnych priorytetów:

A. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności powiatu. Wielofunkcyjny i zrównoważony	Działanie 1.1 Rozwój systemów transportowych – modernizacja i rozbudowa układu transportowego;
--	---

rozwój miasta i terenów wiejskich	Działania 1.2 Infrastruktura ochrony środowiska; Działanie 1.3 Powiatowa infrastruktura społeczna; Działanie 1.4 Rozwój kultury i turystyki Działania 1.5 Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego.
B. Wzmocnienie rozwoju regionalnych zasobów ludzkich	Działanie 2.1 Rozwój umiejętności powiązanych z potrzebami lokalnego rynku pracy i możliwościami kształcenia ustawicznego w powiecie; Działanie 2.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne; Działanie 2.3 Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa; Działanie 2.4 Reorientacja zawodowa osób zagrożonych procesami restrukturyzacyjnymi; Działanie 2.5 Promocja przedsiębiorczości; Działanie 2.6 Strategie innowacyjne i transfer wiedzy.
C. Rozwój lokalny	Działanie 3.1 Rozwój obszarów wiejskich; Działanie 3.2 Obszary podlegające restrukturyzacji; Działanie 3.3 Zdegradowane obszary miejskie, po-przemysłowe i po-wojskowe; Działanie 3.4 Mikroprzedsiębiorstwa; Działanie 3.5 Lokalna infrastruktura społeczna.

Scenariusze rozwoju są stosowane w planowaniu strategicznym sposobem prezentacji możliwej przyszłości służącej wyborowi wariantu polityki rozwojowej, a tym samym jej celów i priorytetów. Ponadto scenariusze rozwojowe mogą stanowić dla jednostek samorządu terytorialnego użyteczny materiał do tworzenia szczegółowych strategii i planów rozwoju gmin/powiatów lub do weryfikacji już posiadanych. W analizowanym dokumencie - Scenariusze rozwojowe do 2020 roku dla powiatu łęczyckiego zawarto potencjalne kierunki działań w obliczu różnych dziedzin społecznych i gospodarczych:

1. Potencjalne kierunki działań w obliczu spodziewanego spadku liczby uczniów:
 - Scenariusz dostosowania 1: Likwidacja placówek, klas i redukcja zatrudnienia w systemie szkolnym. Redukcja kosztów osobowych.
 - Scenariusz dostosowania 2: Daleko idąca restrukturyzacja systemu edukacyjnego w powiecie, oparcie go o małe społeczne placówki – powierzenie edukacji społeczności lokalnej.
 - Scenariusz pasywny: Przyjęcie, iż problem demograficzny ma charakter ogólnokrajowy i władze centralne będą musiały niwelować skutki spadku uczniów poprzez podnoszenie wartości jednostkowej subwencji.
 - Scenariusz przeciwdziałania: Działania na rzecz pozyskania większej liczby dzieci z poza powiatu, do systemu edukacyjnego, poprzez oferowanie ciekawych kierunków kształcenia.
2. Potencjalne kierunki działań stymulujących rozwój gospodarczy w Łęczyckim:
 - Działanie 1: Tworzenie lokalnej infrastruktury wspierania przedsiębiorczości, ze szczególnym uwzględnieniem wspierania lokalnych firm i gospodarstw rolnych w pozyskiwaniu środków pomocowych.
 - Działanie 2: Tworzenie warunków infrastrukturalnych do powstawania znaczących obiektów gospodarczych wykorzystujących idealne położenie powiatu na szlakach komunikacyjnych i znaczeniu krajowym.
 - Działanie 3: Aktywne działania władz lokalnych w kierunku wypromowania powiatu, jako miejsca przyjaznego do inwestycji gospodarczych w wybranej dziedzinie – np. w zakresie logistyki, składowania itd.
3. Potencjalne kierunki działań w zakresie gospodarki budżetowej:
 - Scenariusz agresywny: Zadłużenie powiatu w celu realizacji istotnych zadań inwestycyjnych w obliczu potencjalnej dostępności środków pomocowych. Należy unikać zadłużania w celu pokrycia kosztów bieżących.
 - Scenariusz aktywny: Redukcja kosztów bieżących działalności powiatu, co musi odnosić się do redukcji kosztów oświaty.

- Scenariusz umiarkowany: Pozostawienie obecnej struktury wydatków i korygowanie ich poziomu w miarę ewentualnego ograniczania dochodów z tytułu subwencji oświatowej.
- Scenariusz pasywny: Podejmowanie działań naprawczych dopiero w momencie pojawienia się zagrożenia niezbilansowania budżetu i wyraźnych spadków dochodów (finansowanie działalności bieżącej w pewnym stopniu długiem).

VIII. Finansowanie strategii.

Podstawowym źródłem finansowania części działań zaplanowanych w Strategii są środki pochodzące z budżetu gminy Grabów. Jednakże z uwagi na ambitnie wytyczone cele oraz możliwość pozyskania środków z innych źródeł gmina Grabów będzie ubiegać się o dofinansowanie realizowanych przedsięwzięć z zewnętrznych środków finansowych.

Władze Gminy przewidują pozyskanie środków finansowych z następujących źródeł:

- z budżetu państwa
- z programów pomocowych Unii Europejskiej
- z programów Rządu RP
- z Fundacji Zagranicznych
- z instytucji finansowych i funduszy inwestycyjnych
- z polskich fundacji i organizacji
- z rządowych programów wspierających integrację europejską
- od inwestorów lokalnych, krajowych i zagranicznych
- z wkładu prywatnego
- z innych źródeł

Strategia zakłada, iż na dochody budżetu składać się będą:

- dotacje na zadania zlecone i realizowane na podstawie zawartych porozumień
- subwencja ogólna (część oświatowa)
- dochody własne, do których zalicza się:

- ✓ podatki i opłaty lokalne,
- ✓ udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa,
- ✓ dochody z majątku gminy,
- ✓ odsetki od środków na rachunkach bankowych,
- ✓ pozostałe dochody

Władze gminy będą ubiegać się o dofinansowanie zadań z zakresu rynku pracy, turystyki, edukacji, kultury, ochrony środowiska, infrastruktury technicznej i społecznej, ponadto będą wspierać przedsiębiorców aplikujących o środki pomocowe na rozpoczęcie i rozwój działalności gospodarczej. Gmina świadoma jest roli, jaką odegrają pozyskane fundusze w jej rozwój społeczno - gospodarczy. Dostrzega ogromną szansę na rozwój mieszkańców, sektora małych i średnich przedsiębiorstw oraz infrastruktury zarówno społecznej, jak i technicznej. Gmina liczy również na pozyskanie inwestorów zewnętrznych, co z kolei jest szansą na jeszcze szybszy rozwój oraz zwiększenie dochodów gminy z tytułu podatków i opłat lokalnych.

Konsekwentna realizacja założeń Strategii, umiejętne wykorzystywanie lokalnych zasobów oraz wychwytywanie wszystkich pojawiających się w otoczeniu szans na pozyskanie środków finansowych z funduszy krajowych i zagranicznych na realizację zaplanowanych zadań z pewnością przyspieszy zarówno społeczny, jak i gospodarczy rozwój Gminy Grabów.

IX. Wdrażanie oraz monitorowanie strategii.

Aby Strategia Rozwoju Gminy Grabów osiągnęła zakładane efekty władze Gminy oraz wszystkie osoby, którym bliski jest los oraz które uczestniczyły w procesie jej tworzenia, powinni:

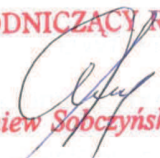
- aktywnie uczestniczyć w realizacji poszczególnych celów strategicznych
- czuwać nad tym, aby założenia Strategii były sukcesywnie wdrażane,
- na bieżąco monitorować postępy w jej wdrażaniu,

- zgłaszać pomysły, uwagi i propozycje zmian,
- wyszukiwać nowatorskie rozwiązania w otoczeniu,
- wychwytywać w otoczeniu pojawiające się szanse na rozwój gminy,
- identyfikować oraz ograniczać zagrożenia i przeszkody, które mogłyby opóźnić rozwój gminy,
- pobudzać prorozwojowe inicjatywy społeczne, gospodarcze, kulturalne,
- aktywnie uczestniczyć w pozyskiwaniu środków finansowych na realizację założeń Strategii ze źródeł budżetowych, pozabudżetowych krajowych i zagranicznych, w tym z Unii Europejskiej.

Efekty Strategii Rozwoju Gminy Grabów w dużym stopniu uzależnione są od stopnia zaangażowania w jej realizację władz Gminy, instytucji, podmiotów gospodarczych, grup społecznych oraz wszystkich mieszkańców, którzy rozumieją potrzebę nieustannego rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, a także troszczą się o jej zrównoważony rozwój oraz konkurencyjną pozycję w powiecie, regionie oraz Polsce.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Zbigniew Sobczyński

X. Spis rysunków, tabel i wykresów.

Rysunek 1. Położenie powiatu łęczyckiego w województwie łódzkim	5
Rysunek 2. Powiat łęczycki	6
Rysunek 4. Schemat Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020.....	77
Tabela 1. Powierzchnia gmin powiatu łęczyckiego	6
Tabela 2. Populacja w gminach powiatu łęczyckiego (stan na 2013 r.)	12
Tabela 3. Przyrost naturalny Powiatu łęczyckiego i Gminy Grabów w latach 2007-2013	13
Tabela 4. Struktura demograficzna gminy Grabów	14
Tabela 5. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2010-2013 z podziałem na płeć ...	14
Tabela 6. Zameldowania w ruchu wewnętrznym.	15
Tabela 7. Zameldowania z zagranicy.....	15
Tabela 8. Wymeldowania w ruchu wewnętrznym.....	15
Tabela 9. Wymeldowania za granicę.....	16
Tabela 10. Saldo migracji wewnętrznych	16
Tabela 11. Saldo migracji zagranicznych	16
Tabela 12. Powierzchnia gruntów ornych gminy z wyszczególnieniem klas bonitacyjnych gleb	19
Tabela 13. Liczba o zarejestrowanych bezrobotnych w latach 2007-2013	22
Tabela 14. Liczba przestępstw w Gminie Grabów w latach 2009-2012.....	36
Tabela 16. Wyniki oceny warunków życia w gminie Grabów	44
Tabela 17. Ocena przyszłych przedsięwzięć.....	46
Tabela 18. Zadowolenie z przeprowadzonych inwestycji	47
Tabela 19. Częstotliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych	48
Tabela 20. Wskazane przez ankietowanych słabe strony Gminy Grabów.....	50
Tabela 21. Wskazane przez ankietowanych zagrożenia Gminy Grabów	51
Wykres 1. Struktura użytkowania gruntów w gminie Grabów.	11
Wykres 2. Kształtowanie się liczby mieszkańców gminy Grabów w latach 2007-2012.....	13
Wykres 3. Liczba podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na terenie gminy Grabów według własności w 2013 roku.	17
Wykres 4. Liczba podmiotów gospodarczych gminy według sektorów w 2012 roku.	18
Wykres 5. Udział gleb poszczególnych klas w strukturze gruntów ornych.....	20
Wykres 7. Ankietowani według wieku	42
Wykres 8. Ankietowani według wykształcenia	42
Wykres 9. Ankietowani według aktywności zawodowej	43
Wykres 10. Ankietowani według związku z Gminą Grabów	43